Luciano
Come si deve scrivere la storia

ΠΩΣ ΔΕΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΝ

1. [1] Ἀβδηρίταις φασὶ Λυσι άχου ἤδη βασιλεύοντος ἐ πεσεῖν τι νόση α, ὦ καλὲ Φίλων, τοιοῦτο· πυρέττειν ὲν γὰρ τὰ πρῶτα πανδη εὶ ἅπαντας ἀπὸ τῆς πρώτης εὐθὺς ἐρρω ένως καὶ λιπαρεῖ τῷ πυρετῷ, περὶ δὲ τὴν ἑβδό ην τοῖς ὲν αἷ α πολὺ ἐκ ῥινῶν ῥυέν, [2] τοῖς δ' ἱδρὼς ἐπιγενό ενος, πολὺς καὶ οὗτος, ἔλυσε τὸν πυρετόν. Ἐς γελοῖον δέ τι πάθος περιίστα τὰς γνώ ας αὐτῶν· ἅπαντες γὰρ ἐς τραγῳδίαν παρεκίνουν καὶ ία βεῖα ἐφθέγγοντο καὶ έγα ἐβόων, άλιστα δὲ τὴν Εὐριπίδου Ἀνδρο έδαν ἐ ονῴδουν καὶ τὴν τοῦ Περσέως ῥῆσιν ἐν έρει διεξῄεσαν, καὶ εστὴ ἦν ἡ πόλις ὠχρῶν ἁπάντων καὶ λεπτῶν τῶν ἑβδο αίων ἐκείνων τραγῳδῶν,

σὺ δ' ὦ θεῶν τύραννε κἀνθρώπων Ἔρως,

καὶ τὰ ἄλλα εγάλῃ τῇ φωνῇ ἀναβοώντων καὶ τοῦτο ἐπὶ πολύ, ἄχρι δὴ χει ὼν καὶ κρύος δὲ έγα γενό ενον ἔπαυσε ληροῦντας αὐτούς. Αἰτίαν δέ οι δοκεῖ τοῦ τοιούτου παρασχεῖν Ἀρχέλαος ὁ τραγῳδός, [3] εὐδοκι ῶν τότε, εσοῦντος θέρους ἐν πολλῷ τῷ φλογ ῷ τραγῳδήσας αὐτοῖς τὴν Ἀνδρο έδαν, ὡς πυρέξαι τε ἀπὸ τοῦ θεάτρου τοὺς πολλοὺς καὶ ἀναστάντας ὕστερον ἐς τὴν τραγῳδίαν παρολισθαίνειν, ἐπὶ πολὺ ἐ φιλοχωρούσης τῆς Ἀνδρο έδας τῇ νή ῃ αὐτῶν καὶ τοῦ Περσέως ἔτι σὺν τῇ Μεδούσῃ τὴν ἑκάστου γνώ ην περιπετο ένου.

2. Ὡς οὖν ἕν, φασίν, ἑνὶ παραβαλεῖν, τὸ Ἀβδηριτικὸν ἐκεῖνο πάθος καὶ νῦν τοὺς πολλοὺς τῶν πεπαιδευ ένων περιελήλυθεν, οὐχ ὥστε τραγῳδεῖν — ἔλαττον γὰρ ἂν τοῦτο παρέπαιον ἀλλοτρίοις ία βείοις, οὐ φαύλοις κατεσχη ένοι — [4] ἀλλ' ἀφ' οὗ δὴ τὰ ἐν ποσὶ ταῦτα κεκίνηται, ὁ πόλε ος ὁ πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ τὸ ἐν Ἀρ ενίᾳ τραῦ α καὶ αἱ συνεχεῖς νῖκαι, οὐδεὶς ὅστις οὐχ ἱστορίαν συγγράφει, ᾶλλον δὲ Θουκυδίδαι καὶ Ἡρόδοτοι καὶ Ξενοφῶντες ἡ ῖν ἅπαντες, καὶ ὡς ἔοικεν, ἀληθὲς ἄρ' ἦν ἐκεῖνο τό "Πόλε ος ἁπάντων πατήρ", εἴ γε καὶ συγγραφέας τοσούτους ἀνέφυσεν ὑπὸ ιᾶ τῇ ὁρ ῇ.

3. Ταῦτα τοίνυν, ὦ φιλότης, ὁρῶντα καὶ ἀκούοντα ε τὸ τοῦ Σινωπέως ἐκεῖνο εἰσῆλθεν· ὁπότε γὰρ ὁ Φίλιππος ἐλέγετο ἤδη ἐπελαύνειν, οἱ Κορίνθιοι πάντες ἐταράττοντο καὶ ἐν ἔργῳ ἦσαν, ὁ ὲν ὅπλα ἐπισκευάζων, ὁ δὲ λίθους παραφέρων, ὁ δὲ ὑποικοδο ῶν τοῦ τείχους, ὁ δὲ ἔπαλξιν ὑποστηρίζων, ὁ δὲ ἄλλος ἄλλο τι τῶν χρησί ων ὑπουργῶν. Ὁ δὴ Διογένης ὁρῶν ταῦτα, ἐπεὶ ηδὲν εἶχεν ὅ τι καὶ πράττοι [5] — οὐδεὶς γὰρ αὐτῷ ἐς οὐδὲν ἐχρῆτο — διαζωσά ενος τὸ τριβώνιον σπουδῇ άλα καὶ αὐτὸς ἐκύλιε τὸν πίθον, ἐν ᾧ ἐτύγχανεν οἰκῶν, ἄνω καὶ κάτω τοῦ Κρανείου· καί τινος τῶν συνήθων ἐρο ένου, Τί ταῦτα ποιεῖς, ὦ Διόγενες; Κυλίω, ἔφη, κἀγὼ τὸν πίθον, ὡς ὴ όνος ἀργεῖν δοκοίην ἐν τοσούτοις ἐργαζο ένοις. 4. Καὐτὸς οὖν, ὦ Φίλων, ὡς ὴ όνος ἄφωνος εἴην ἐν οὕτω πολυφώνῳ τῷ καιρῷ ηδ' ὥσπερ κω ικὸν δορυφόρη α κεχηνὼς σιωπῇ παραφεροί ην, καλῶς ἔχειν ὑπέλαβον ὡς δυνατόν οι κυλῖσαι τὸν πίθον, οὐχ ὡς ἱστορίαν συγγράφειν οὐδὲ πράξεις αὐτὰς διεξιέναι· οὐχ οὕτω εγαλότολ ος ἐγώ, ηδὲ τοῦτο δείσῃς περὶ ἐ οῦ· οἶδα γάρ, ἡλίκος ὁ κίνδυνος, εἰ κατὰ τῶν πετρῶν κυλίοι τις, καὶ άλιστα οἷον τού ὸν τοῦτο πιθάκνιον οὐδὲ πάνυ καρτερῶς κεκερα ευ ένον· [6] δεήσει γὰρ αὐτίκα άλα πρὸς ικρόν τι λιθίδιον προσπταίσαντα συλλέγειν τὰ ὄστρακα. Τί οὖν ἔγνωσταί οι καὶ πῶς ἀσφαλῶς εθέξω τοῦ πολέ ου, αὐτὸς ἔξω βέλους ἑστώς, ἐγώ σοι φράσω. "Τούτου ὲν καπνοῦ καὶ κύ ατος" καὶ φροντίδων, ὅσαι τῷ συγγραφεῖ ἔνεισιν, ἀνέξω ἐ αυτὸν εὖ ποιῶν, παραίνεσιν δέ τινα ικρὰν καὶ ὑποθήκας ταύτας ὀλίγας ὑποθήσο αι τοῖς συγγράφουσιν, ὡς κοινωνήσαι ι αὐτοῖς τῆς οἰκοδο ίας, εἰ καὶ ὴ τῆς ἐπιγραφῆς, ἄκρῳ γε τῷ δακτύλῳ τοῦ πηλοῦ προσαψά ενος. 5. Καίτοι οὐδὲ παραινέσεως οἱ πολλοὶ δεῖν οἴονται σφίσιν ἐπὶ τὸ πρᾶγ α, οὐ ᾶλλον ἢ τέχνης τινὸς ἐπὶ τὸ βαδίζειν ἢ βλέπειν ἢ ἐσθίειν, ἀλλὰ πάνυ ῥᾷστον καὶ πρόχειρον καὶ ἅπαντος εἶναι ἱστορίαν συγγράψαι, ἤν τις ἑρ ηνεῦσαι τὸ ἐπελθὸν δύνηται· τὸ δὲ οἶσθά που καὶ αὐτός, ὦ ἑταῖρε, ὡς οὐ τῶν εὐ εταχειρίστων οὐδὲ ῥαθύ ως συντεθῆναι δυνα ένων τοῦτ' ἐστίν, [7] ἀλλά, εἴ τι ἐν λόγοις καὶ ἄλλο, πολλῆς τῆς φροντίδος δεό ενον, ἤν τις, ὡς ὁ Θουκυδίδης φησίν, ἐς ἀεὶ κτῆ α συντιθείη. Οἶδα ὲν οὖν οὐ πάνυ πολλοὺς αὐτῶν ἐπιστρέψων, ἐνίοις δὲ καὶ πάνυ ἐπαχθὴς δόξων, καὶ άλιστα ὁπόσοις ἀποτετέλεσται ἤδη καὶ ἐν τῷ κοινῷ δέδεικται ἡ ἱστορία. Εἰ δὲ καὶ ἐπῄνηται ὑπὸ τῶν τότε ἀκροασα ένων, ανία ἤ γε ἐλπίς, ὡς οἱ τοιοῦτοι εταποιήσουσιν ἢ εταγγράψουσί τι τῶν ἅπαξ κεκυρω ένων καὶ ὥσπερ ἐς τὰς βασιλείους αὐλὰς ἀποκει ένων. Ὅ ως δὲ οὐ χεῖρον καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους εἰρῆσθαι, ἵν', εἴ ποτε πόλε ος ἄλλος συσταίη, ἢ Κελτοῖς πρὸς Γέτας ἢ Ἰνδοῖς πρὸς Βακτρίους — οὐ γὰρ πρὸς ἡ ᾶς γε τολ ήσειεν ἄν τις, ἁπάντων ἤδη κεχειρω ένων — ἔχωσιν ἄ εινον συντιθέναι τὸν κανόνα τοῦτον προσάγοντες, ἤνπερ γε δόξῃ αὐτοῖς ὀρθὸς εἶναι· εἰ δὲ ή, αὐτοὶ ὲν καὶ τότε τῷ αὐτῷ πήχει ὥσπερ καὶ νῦν ετρούντων τὸ πρᾶγ α· [8] ὁ ἰατρὸς δὲ οὐ πάνυ ἀνιάσεται, ἢν πάντες Ἀβδηρῖται ἑκόντες Ἀνδρο έδαν τραγῳδῶσι.

6. Διττοῦ δὲ ὄντος τοῦ τῆς συ βουλῆς ἔργου, τὰ ὲν γὰρ αἱρεῖσθαι, τὰ δὲ φεύγειν διδάσκει, φέρε πρῶτα εἴπω εν ἅτινα φευκτέον τῷ ἱστορίαν συγγράφοντι καὶ ὧν άλιστα καθαρευτέον, ἔπειτα οἷς χρώ ενος οὐκ ἂν ἁ άρτοι τῆς ὀρθῆς καὶ ἐπ' εὐθὺ ἀγούσης, ἀρχήν τε οἵαν αὐτῷ ἀρκτέον καὶ τάξιν ἥντινα τοῖς ἔργοις ἐφαρ οστέον καὶ έτρον ἑκάστου καὶ ἃ σιωπητέον καὶ οἷς ἐνδιατριπτέον καὶ ὅσα παραδρα εῖν ἄ εινον καὶ ὅπως ἑρ ηνεῦσαι αὐτὰ καὶ συναρ όσαι. Ταῦτα ὲν καὶ τὰ τοιαῦτα ὕστερον· νῦν δὲ τὰς κακίας ἤδη εἴπω εν, ὁπόσαι τοῖς φαύλως συγγράφουσι παρακολουθοῦσιν. Ἃ ὲν οὖν κοινὰ πάντων λόγων ἐστὶν ἁ αρτή ατα ἔν τε φωνῇ καὶ ἁρ ονίᾳ καὶ διανοίᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ ἀτεχνίᾳ, ακρόν τε ἂν εἴη ἐπελθεῖν καὶ τῆς παρούσης ὑποθέσεως οὐκ ἴδιον· κοινὰ γάρ, ὡς ἔφην, ἁπάντων λόγων ἐστὶν ἁ αρτή ατα [ἔν τε φωνῇ καὶ ἁρ ονίᾳ]. 7. Ἃ δ' ἐν ἱστορίαι δια αρτάνουσι, τὰ τοιαῦτα ἂν εὕροις ἐπιτηρῶν, οἷα κἀ οὶ πολλάκις ἀκροω ένῳ ἔδοξε, καὶ άλιστα ἢν ἅπασιν αὐτοῖς ἀναπετάσῃς τὰ ὦτα. Οὐκ ἄκαιρον δὲ εταξὺ καὶ ἀπο νη ονεῦσαι ἔνια παραδείγ ατος ἕνεκα τῶν ἤδη οὕτω συγγεγρα ένων, [9] καὶ πρῶτόν γε ἐκεῖνο, ἡλίκον ἁ αρτάνουσιν, ἐπισκοπήσω εν· ἀ ελήσαντες γὰρ οἱ πολλοὶ αὐτῶν τοῦ ἱστορεῖν τὰ γεγενη ένα τοῖς ἐπαίνοις ἀρχόντων καὶ στρατηγῶν ἐνδιατρίβουσι, τοὺς ὲν οἰκείους εἰς ὕψος ἐπαίροντες, τοὺς πολε ίους δὲ πέρα τοῦ ετρίου καταρρίπτοντες, ἀγνοοῦντες ὡς οὐ στενῷ τῷ ἰσθ ῷ διώρισται καὶ διατετείχισται ἡ ἱστορία πρὸς τὸ ἐγκώ ιον, ἀλλά τι έγα τεῖχος ἐν έσῳ ἐστὶν αὐτῶν καὶ τὸ τῶν ουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν ἐστι πρὸς ἄλληλα, εἴγε τῷ ὲν ἐγκω ιάζοντι όνου ἑνὸς έλει, ὁπωσοῦν ἐπαινέσαι καὶ εὐφρᾶναι τὸν ἐπαινού ενον, καὶ εἰ ψευσα ένῳ ὑπάρχει τυχεῖν τοῦ τέλους, ὀλίγον ἂν φροντίσειεν· ἡ δὲ οὐκ ἄν τι ψεῦδος ἐ πεσὸν ἡ ἱστορία, οὐδὲ ἀκαριαῖον ἀνάσχοιτο, οὐ ᾶλλον ἢ τὴν ἀρτηρίαν ἰατρῶν παῖδές φασι τὴν τραχεῖαν παραδέξασθαι ἄν τι ἐς αὐτὴν καταποθέν. 8. Ἔτι ἀγνοεῖν ἐοίκασιν οἱ τοιοῦτοι ὡς ποιητικῆς ὲν καὶ ποιη άτων ἄλλαι ὑποσχέσεις καὶ κανόνες ἴδιοι, ἱστορίας δὲ ἄλλοι· ἐκεῖ ὲν γὰρ ἀκρατὴς ἡ ἐλευθερία καὶ νό ος εἷς. Τὸ δόξαν τῷ ποιητῇ· ἔνθεος γὰρ καὶ κάτοχος ἐκ Μουσῶν, κἂν ἵππων ὑποπτέρων ἅρ α ζεύξασθαι ἐθέλῃ, [10] κἂν ἐφ' ὕδατος ἄλλους ἢ ἐπ' ἀνθερίκων ἄκρων θευσο ένους ἀναβιβάσηται, φθόνος οὐδείς, οὐδὲ ὁπόταν ὁ Ζεὺς αὐτῶν ἀπὸ ιᾶς σειρᾶς ἀνασπάσας αἰωρῇ ὁ οῦ γῆν καὶ

θάλατταν, δεδίασι ὴ ἀπορραγείσης ἐκείνης συντριβῇ τὰ πάντα κατενεχθέντα· ἀλλὰ κἂν Ἀγα έ νονα ἐπαινέσαι θέλωσιν, οὐδεὶς ὁ κωλύσων Διὶ ὲν αὐτὸν ὅ οιον εἶναι τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ὄ ατα, τὸ στέρνον δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τῷ Ποσειδῶνι, τὴν δὲ ζώνην τῷ Ἄρει, καὶ ὅλως σύνθετον ἐκ πάντων θεῶν γενέσθαι δεῖ τὸν Ἀτρέως καὶ Ἀερόπης· οὐ γὰρ ἱκανὸς ὁ Ζεὺς οὐδὲ ὁ Ποσειδῶν οὐδὲ ὁ Ἄρης όνος ἕκαστος ἀναπληρῶσει τὸ κάλλος αὐτοῦ, ἡ ἱστορία δὲ ἤν τινα κολακείαν τοιαύτην προσλάβῃ, τί ἄλλο ἢ πεζή τις ποιητικὴ γίγνεται, τῆς εγαλοφωνίας ὲν ἐκείνης έστερη ένη, τὴν λοιπὴν δὲ τερατείαν γυ νὴν τῶν έτρων καὶ δι' αὐτὸ ἐπιση οτέραν ἐκφαίνουσα; [11] έγα τοίνυν, ᾶλλον δὲ ὑπὲρ έγα τοῦτο κακόν, εἰ ὴ εἰδείη τις χωρίζειν τὰ ἱστορίας καὶ τὰ ποιητικῆς, ἀλλ' ἐπεισάγει τῇ ἱστορίᾳ τὰ τῆς ἑτέρας κο ώ ατα, τὸν ῦθον καὶ τὸ ἐγκώ ιον καὶ τὰς ἐν τούτοις ὑπερβολάς, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἀθλητὴν τῶν καρτερῶν τούτων καὶ κο ιδῇ πρινίνων ἁλουργίσι περιβάλοι καὶ τῷ ἄλλῳ κόσ ῳ τῷ ἑταιρικῷ καὶ φυκίον ἐντρίβοι καὶ ψι ύθιον τῷ προσώπῳ, Ἡράκλεις ὡς καταγέλαστον αὐτὸν ἀπεργάσαιτο αἰσχύνας τῷ κόσ ῳ ἐκείνῳ.

9. Καὶ οὐ τοῦτο φη ι, ὡς οὐχὶ καὶ ἐπαινετέον ἐν ἱστορίᾳ ἐνίοτε· ἀλλ' ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ἐπαινετέον καὶ έτρον ἐπακτέον τῷ πράγ ατι, τὸ ὴ ἐπαχθὲς τοῖς ὕστερον ἀναγνωσο ένοις αὐτά, καὶ ὅλως πρὸς τὰ ἔπειτα κανονιστέον τὰ τοιαῦτα, ἅπερ ικρὸν ὕστερον ἐπιδείξο εν. [12] Οἳ δὲ οἴονται καλῶς διαιρεῖν ἐς δύο τὴν ἱστορίαν, εἰς τὸ τερπνὸν, καὶ χρήσι ον, καὶ διὰ τοῦτο εἰσποιοῦσι καὶ τὸ ἐγκώ ιον ἐς αὐτὴν ὡς τερπνὸν καὶ εὐφραῖνον τοὺς ἐντυγχάνοντας, ὁρᾷς ὅσον τἀληθοῦς ἡ αρτήκασι; πρῶτον ὲν κιβδήλῳ τῇ διαιρέσει χρώ ενοι· ἓν γὰρ ἔργον ἱστορίας καὶ τέλος, τὸ χρήσι ον, ὅπερ ἐκ τοῦ ἀληθοῦς όνου συνάγεται, τὸ τερπνὸν δὲ ἄ εινον ὲν εἰ καὶ αὐτὸ παρακολουθήσειεν, ὥσπερ καὶ κάλλος ἀθλητῇ, εἰ δὲ ή, οὐδὲν κωλύσει ἀφ' Ἡρακλέους γενέσθαι καὶ Νικόστρατον Ἰσιδότου, [13] γεννάδαν ὄντα καὶ τῶν ἀνταγωνιστῶν ἑκατέρων ἀλκι ώτερον, εἰ αὐτὸς ὲν αἴσχιστος ὀφθῆναι εἴη τὴν ὄψιν, Ἀλκαῖος δὲ ὁ καλὸς ὁ Μιλήσιος ἀνταγωνίζοιτο αὐτῷ, καὶ ἐρώ ενος, ὥς φασι, τοῦ Νικοστράτου ὤν. Καὶ τοίνυν ἡ ἱστορία, εἰ ὲν ἄλλως τὸ τερπνὸν παρε πορεύσαιτο, πολλοὺς ἂν τοὺς ἐραστὰς ἐπισπάσαιτο, ἄχρι δ' ἂν καὶ όνον ἔχῃ τὸ ἴδιον ἐντελές, λέγω δὲ τὴν τῆς ἀληθείας δήλωσιν, ὀλίγον τοῦ κάλλους φροντιεῖ. 10. Ἔτι κἀκεῖνο εἰπεῖν ἄξιον, ὅτι οὐδὲ τερπνὸν ἐν αὐτῇ τὸ κο ιδῇ υθῶδες [14] καὶ τὸ τῶν ἐπαίνων άλιστα πρόσαντες παρ' ἑκάτερον τοῖς ἀκούουσιν, ἢν ὴ τὸν συρφετὸν καὶ τὸν πολὺν δῆ ον ἐπινοῇς, ἀλλὰ τοὺς δικαστικῶς καὶ νὴ Δία συκοφαντικῶς προσέτι γε ἀκροασο ένους, οὓς οὐκ ἄν τι λάθοι παραδρα όν, ὀξύτερον ὲν τοῦ Ἄργου ὁρῶντας καὶ πανταχόθεν τοῦ σώ ατος, ἀργυρα οιβικῶς δὲ τῶν λεγο ένων ἕκαστα ἐξετάζοντας, ὡς τὰ ὲν παρακεκο ένα εὐθὺς ἀπορρίπτειν, παραδέχεσθαι δὲ τὰ δόκι α καὶ ἔννο α καὶ ἀκριβῆ τὸν τύπον, πρὸς οὓς ἀποβλέποντα χρὴ συγγράφειν, τῶν δὲ ἄλλων ὀλίγον φροντίζειν, κἂν διαρραγῶσιν ἐπαινοῦντες. Ἢν δὲ ἀ ελήσας ἐκείνων ἡδύνῃς πέρα τοῦ ετρίου τὴν ἱστορίαν ύθοις καὶ ἐπαίνοις καὶ τῇ ἄλλῃ θωπείᾳ, [15] τάχιστ' ἂν ὁ οίαν αὐτὴν ἐξεργάσαιο τῷ ἐν Λυδίαι Ἡρακλεῖ· ἑωρακέναι γάρ σέ που εἰκὸς γεγρα ένον, τῇ Ὀ φάλῃ δουλεύοντα, πάνυ ἀλλόκοτον σκευὴν ἐσκευασ ένον, ἐκείνην ὲν τὸν λέοντα αὐτοῦ περιβεβλη ένην καὶ τὸ ξύλον ἐν τῇ χειρὶ ἔχουσαν, ὡς Ἡρακλέα δῆθεν οὖσαν, αὐτὸν δὲ ἐν κροκωτῷ καὶ πορφυρίδι ἔρια ξαίνοντα καὶ παιό ενον ὑπὸ τῆς Ὀ φάλης τῷ σανδαλίῳ· καὶ τὸ θέα α αἴσχιστον, ἀφεστῶσα ἡ ἐσθὴς τοῦ σώ ατος καὶ ὴ προσιζάνουσα καὶ τοῦ θεοῦ τὸ ἀνδρῶδες ἀσχη όνως καταθηλυνό ενον. 11. Καὶ οἱ ὲν πολλοὶ ἴσως καὶ ταῦτά σου ἐπαινέσονται, οἱ ὀλίγοι δὲ ἐκεῖνοι, ὧν σὺ καταφρονεῖς, άλα ἡδὺ καὶ ἐς κόρον γελάσονται, [16] ὁρῶντες τὸ ἀσύ φυλον καὶ ἀνάρ οστον καὶ δυσκόλλητον τοῦ πράγ ατος, ἑκάστου γὰρ δὴ ἴδιόν τι καλόν ἐστιν·εἰ δὲ τοῦτο ἐναλλάξειας, ἀκαλλὲς τὸ αὐτὸ παρὰ τὴν χρῆσιν γίγνεται. Ἐῶ λέγειν ὅτι οἱ ἔπαινοι ἑνὶ ὲν ἴσως τερπνοί, τῷ ἐπαινου ένῳ, τοῖς δ' ἄλλοις ἐπαχθεῖς, καὶ άλιστα ἢν ὑπερφυεῖς τὰς ὑπερβολὰς ἔχωσιν, οἵους αὐτοὺς οἱ πολλοὶ ἀπεργάζονται, τὴν εὔνοιαν τὴν παρὰ τῶν ἐπαινου ένων θηρώ ενοι καὶ ἐνδιατρίβοντες ἄχρι τοῦ πᾶσι προφανῆ τὴν κολακείαν ἐξεργάσασθαι· οὐδὲ γὰρ κατὰ τέχνην αὐτὸ δρᾶν ἴσασιν οὐδ' ἐπισκιάζουσι τὴν θωπείαν, ἀλλ' ἐ πεσόντες ἀθρόα πάντα καὶ ἀπίθανα καὶ γυ νὰ διεξίασιν. 12. Ὥστ' οὐδὲ τυγχάνουσιν οὗ άλιστα ἐφίενται· οἱ γὰρ ἐπαινού ενοι πρὸς αὐτῶν ισοῦσι ᾶλλον καὶ ἀποστρέφονται ὡς κόλακας, εὖ ποιοῦντες, καὶ άλιστα ἢν ἀνδρώδεις τὰς γνώ ας ὦσιν· ὥσπερ Ἀριστόβουλος ονο αχίαν γράψας Ἀλεξάνδρου καὶ Πώρου, καὶ ἀναγνόντος αὐτῷ τοῦτο άλιστα τὸ χωρίον τῆς γραφῆς [17] — ᾤετο γὰρ χαριεῖσθαι τὰ έγιστα τῷ βασιλεῖ ἐπιψευδό ενος ἀριστείας τινὰς αὐτῷ καὶ ἀναπλάττων ἔργα είζω τῆς ἀληθείας — λαβὼν ἐκεῖνος τὸ βιβλίον — πλέοντες δὲ ἐτύγχανον ἐν τῷ ποτα ῷ τῷ Ὑδάσπῃ — ἔρριψεν ἐπὶ κεφαλὴν ἐς τὸ ὕδωρ ἐπειπών, Καὶ σὲ δὲ οὕτως ἐχρῆν, ὦ Ἀριστόβουλε, τοιαῦτα ὑπὲρ ἐ οῦ ονο αχοῦντα καὶ ἐλέφαντας ἑνὶ ἀκοντίῳ φονεύοντα. Καὶ ἔ ελλέ γε οὕτως ἀγανακτήσειν ὁ Ἀλέξανδρος, ὅς γε οὐδὲ τὴν τοῦ ἀρχιτέκτονος τόλ αν ἠνέσχετο, ὑποσχο ένου τὸν Ἄθω εἰκόνα ποιήσειν αὐτοῦ καὶ ετακοσ ήσειν τὸ ὄρος εἰς ὁ οιότητα τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ κόλακα εὐθὺς ἐπιγνοὺς τὸν ἄνθρωπον οὐκετ' οὐδ' ἐς τὰ ἄλλα ὁ οίως ἐχρῆτο. 13. Ποῦ τοίνυν τὸ τερπνὸν ἐν τούτοις, ἐκτὸς εἰ ή τις κο ιδῇ ἀνόητος εἴη, ὡς χαίρειν τὰ τοιαῦτα ἐπαινού ενος, ὧν παρὰ πόδας οἱ ἔλεγχοι; ὥσπερ οἱ ἄ ορφοι τῶν ἀνθρώπων, [18] καὶ άλιστά γε τὰ γύναια τοῖς γραφεῦσι παρακελεύο ενα ὡς καλλίστας αὐτὰς γράφειν· οἴονται γὰρ ἄ εινον ἕξειν τὴν ὄψιν, ἢν ὁ γραφεὺς αὐταῖς ἐρύθη ά τε πλεῖον ἐπανθίσῃ καὶ τὸ λευκὸν ἐγκατα ίξῃ πολὺ τῷ φαρ άκῳ. Τοιοῦτοι τῶν συγγραφόντων οἱ πολλοί εἰσι τὸ τή ερον καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ χρειῶδες, ὅ τι ἂν ἐκ τῆς ἱστοριας ἐλπίσωσι, θεραπεύοντες, οὓς ισεῖσθαι καλῶς εἶχεν, ἐς ὲν τὸ παρὸν κόλακας προδήλους καὶ ἀτέχνους ὄντας, ἐς τοὐπιὸν δὲ ὕποπτον ταῖς ὑπερβολαῖς τὴν ὅλην πραγ ατείαν ἀποφαίνοντας. Εἰ δέ τις πάντως τὸ τερπνὸν ἡγεῖται κατα ε ῖχθαι δεῖν τῇ ἱστορίᾳ πάσῃ, [19] ἀλλὰ ἃ σὺν ἀληθείᾳ τερπνὰ ἐστιν ἐν τοῖς ἄλλοις κάλλεσι τοῦ λόγου, ὧν ἀ ελήσαντες οἱ πολλοὶ τὰ ηδὲν προσήκοντα ἐπεισκυκλοῦσιν.

14. Ἐγὼ δ' οὖν καὶ διηγήσο αι ὁπόσα έ νη αι ἔναγχος ἐν Ἰωνίᾳ συγγραφέων τινῶν, καὶ νὴ Δία ἐν Ἀχαΐᾳ πρῴην ἀκούσας τὸν αὐτὸν τοῦτον πόλε ον διηγου ένων· καὶ πρὸς Χαρίτων ηδεὶς ἀπιστήσῃ τοῖς λεχθησο ένοις· ὅτι γὰρ ἀληθῆ ἐστι κἂν ἐπω οσά ην, εἰ ἀστεῖον ἦν ὅρκον ἐντιθέναι συγγρά ατι. Εἷς έν τις αὐτῶν ἀπὸ Μουσῶν εὐθὺς ἤρξατο παρακαλῶν τὰς θεὰς συνεφάψασθαι τοῦ συγγρά ατος, ὁρᾷς ὡς ἐ ελὴς ἡ ἀρχὴ καὶ περὶ πόδα τῇ ἱστορίᾳ [20] καὶ τῷ τοιούτῳ εἴδει τῶν λόγων πρέπουσα; εἶτα ικρὸν ὑποβὰς Ἀχιλλεῖ ὲν τὸν ἡ έτερον ἄρχοντα εἴκαζε, Θερσίτῃ δὲ τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα, οὐκ εἰδὼς ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἀ είνων ἦν αὐτῷ, εἰ Ἕκτορα ᾶλλον ἢ Θερσίτην καθῄρει, καὶ εἰ πρόσθεν ὲν ἔφευγεν ἐσθλός τις,

ἐδίωκε δέ ιν έγ' ἀ είνων.

εἶτ' ἐπῆγεν ὑπὲρ αὐτοῦ τι ἐγκώ ιον, καὶ ὡς ἄξιος εἴη συγγράψαι τὰς πράξεις οὕτω λα πρὰς οὔσας. Ἤδη δὲ κατιὼν ἐπῄνει καὶ τὴν πατρίδα τὴν Μίλητον, προστιθεὶς ὡς ἄ εινον ποιοῖ τοῦτο τοῦ Ὁ ήρου ηδὲν νησθέντος τῆς πατρίδος. Εἶτ' ἐπὶ τέλει τοῦ φροι ίου ὑπισχνεῖτο διαρρήδην καὶ σαφῶς, [21] ἐπὶ εῖζον ὲν αἴρειν τὰ ἡ έτερα, τοὺς βαρβάρους δὲ καταπολε ήσειν καὶ αὐτός, ὡς ἂν δύνηται· καὶ ἤρξατό γε τῆς ἱστορίας οὕτως, αἴτια ἅ α τῆς τοῦ πολέ ου ἀρχῆς διεξιών· "Ὁ γὰρ ιαρώτατος καὶ κάκιστα ἀπολού ενος Οὐολόγεσος ἤρξατο πολε εῖν δι' αἰτίαν τοιάνδε." 15. Οὗτος ὲν τοιαῦτα, ἕτερος δὲ Θουκυδίδου ζηλωτὴς ἄκρος, οἷος εὖ άλα τῷ ἀρχετύπω εἰκασ ένος, καὶ τὴν ἀρχὴν ὡς ἐκεῖνος σὺν τῷ ἑαυτοῦ ὀνό ατι ἤρξατο, χαριεστάτην ἀρχῶν ἁπασῶν καὶ θύ ου τοῦ Ἀττικοῦ ἀποπνέουσαν. Ὅρα γάρ· "Κρεπέρηος Καλπουρνιανὸς

Πο πηϊουπολίτης συνέγραψε τὸν πόλε ον τῶν Παρθυαίων καὶ Ῥω αίων, ὣς ἐπολέ ησαν πρὸς ἀλλήλους, [22] ἀρξά ενος εὐθὺς ξυνιστα ένου." Ὥστε ετά γε τοιαύτην ἀρχὴν τί ἄν σοι τὰ λοιπὰ λέγοι ι, ὁποῖα ἐν Ἀρ ενία ἐδη ηγόρησε τὸν Κερκυραῖον αὐτὸν ῥήτορα παραστησά ενος, ἢ οἷον Νισιβηνοῖς λοι ὸν τοῖς ὴ τὰ Ῥω αίων αἱρου ένοις ἐπήγαγε παρὰ Θουκυδίδου χρησά ενος ὅλον ἄρδην πλὴν όνου τοῦ Πελασγικοῦ καὶ τῶν τειχῶν τῶν ακρῶν, ἐν οἷς οἱ τότε λοι ώξαντες ᾤκησαν; τὰ δ' ἄλλα καὶ ἀπὸ Αἰθιοπίας ἤρξατο, ὥστε καὶ ἐς Αἴγυπτον κατέβη καὶ ἐς τὴν βασιλέως γῆν τὴν πολλήν, καὶ ἐν ἐκείνῃ γε ἔ εινεν εὖ ποιῶν. Ἐγὼ γοῦν θάπτοντα ἔτι αὐτὸν καταλιπὼν τοὺς ἀθλίους Ἀθηναίους ἐν Νισίβι ἀπῆλθον ἀκριβῶς εἰδὼς καὶ ὅσα ἀπελθόντος ἐρεῖν ἔ ελλε. [23] Καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο ἐπιεικῶς πολὺ νῦν ἐστι, τὸ οἴεσθαι τοῦτ' εἶναι τοῖς Θουκυδίδου ἐοικότα λέγειν, εἰ ὀλίγον ἐντρέψας τὰ αὐτοῦ ἐκείνου λέγοι τις, ικρὰ ῥάκια, ὅπως καὶ αὐτὸς ἂν φαίης, οὐ δι' αὐτήν, νὴ Δία κἀκεῖνο ὀλίγου δεῖν παρέλιπον· ὁ γὰρ αὐτὸς οὗτος συγγραφεὺς πολλὰ καὶ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ηχανη άτων, ὡς Ρω αῖοι αὐτὰ ὀνο άζουσιν, οὕτως ἀνέγραψε, καὶ τάφρον ὡς ἐκεῖνοι καὶ γέφυραν καὶ τὰ τοιαῦτα, καί οι ἐννόησαν ἡλίκον τὸ ἀξίω α τῆς ἱστορίας καὶ ὡς Θουκυδίδῃ πρέπον, εταξὺ τῶν Ἀττικῶν ὀνο άτων τὰ Ἰταλιωτικὰ ταῦτα ἐγκεῖσθαι, ὥσπερ τὴν πορφύραν ἐπικοσ οῦντα καὶ ἐ πρέποντα καὶ πάντως συνᾴδοντα. 16. [24] Ἄλλος δέ τις αὐτῶν ὑπό νη α τῶν γεγονότων γυ νὸν συναγαγὼν ἐν γραφῇ κο ιδῇ πεζὸν καὶ χα αιπετές, οἷον καὶ στρατιώτης ἄν τις τὰ καθ' ἡ έραν ἀπογραφό ενος συνέθηκεν ἢ τέκτων ἢ κάπηλός τις συ περινοστῶν τῇ στρατιᾷ, πλὴν ἀλλὰ ετριώτερος γε ὁ ἰδιώτης οὗτος ἦν, αὐτὸς ὲν αὐτίκα δῆλος ὢν οἷος ἦν, ἄλλῳ δέ τινι χαρίεντι καὶ δυνησο ένῳ ἱστορίαν εταχειρίσασθαι προπεπονηκώς. Τοῦτο όνον ᾐτιασά ην αὐτοῦ, ὅτι οὕτως ἐπέγραψε τὰ βιβλία τραγικώτερον ἢ κατὰ τὴν τῶν συγγρα άτων τύχην· "Καλλι όρφου ἰατροῦ τῆς τῶν κοντοφόρων ἕκτης ἱστοριῶν Παρθικῶν·" καὶ ὑπεγέγραπτο ἑκάστῃ ὁ ἀριθ ός, [25] καὶ νὴ Δία καὶ τὸ προοί ιον ὑπέρψυχρον ἐποίησεν οὕτως συναγαγών· οἰκεῖον εἶναι ἰατρῷ ἱστορίαν συγγράφειν, εἴγε ὁ Ἀσκληπιὸς ὲν Ἀπόλλωνος υἱός, Ἀπόλλων δὲ Μουσηγέτης καὶ πάσης παιδείας ἄρχων· καὶ ὅτι ἀρξά ενος ἐν τῇ Ἰάδι γράφειν οὐκ οἶδα ὅ τι δόξαν αὐτίκα άλα ἐπὶ τὴν κοινὴν ετῆλθεν, ἰητρείην ὲν λέγων καὶ πείρην καὶ ὁκόσα καὶ νοῦσοι, τὰ δ' ἄλλα ὁ οδίαιτα τοῖς πολλοῖς καὶ τὰ πλεῖστα οἷα ἐκ τριόδου.

17. Εἰ δέ ε δεῖ καὶ σοφοῦ ἀνδρὸς νησθῆναι, τὸ ὲν ὄνο α ἐν ἀφανεῖ κείσθω, τὴν γνώ ην δὲ ἐρῶ καὶ τὰ πρῴην ἐν Κορινθῳ συγγρά ατα, κρείττω πάσης ἐλπίδος· [26] ἐν ἀρχῇ ὲν γὰρ εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ φροι ίου περιόδῳ συνηρώτησε τοὺς ἀναγινώσκοντας λόγον πάνσοφον δεῖξαι σπεύδων, ὡς όνῳ ἂν τῶ σοφῶ πρέποι ἱστορίαν συγγράφειν. Εἶτα ετὰ ικρὸν ἄλλος συλλογισ ός, εἶτα ἄλλος· καὶ ὅλως ἐν ἅπαντι σχή ατι συνηρώτητο αὐτῷ τὸ προοί ιον. Τὸ τῆς κολακείας ἐς κόρον, καὶ τὰ ἐγκώ ια φορτικὰ καὶ κο ιδῇ βω ολοχικά, οὐκ ἀσυλλόγιστα έντοι, ἀλλὰ συνηρωτη ένα κἀκεῖνα. Καὶ ὴν κἀκεῖνο φορτικὸν ἔδοξέ οι καὶ ἥκιστα σοφῷ ἀνδρὶ καὶ πώγωνι πολιῷ καὶ βαθεῖ πρέπον, τὸ ἐν τῷ προοι ίῳ εἰπεῖν, ὡς ἐξαίρετον τοῦτο ἕξει ὁ ἡ έτερος ἄρχων, οὗ γε τὰς πράξεις καὶ φιλόσοφοι ἤδη συγγράφειν ἀξιοῦσι· τὸ γὰρ τοιοῦτον, εἴπερ ἄρα, ἡ ῖν ἔδει καταλιπεῖν λογίζεσθαι ἢ αὐτὸν εἰπεῖν. 18. Καὶ ὴν οὐδ' ἐκείνου ὅσιον ἀ νη ονῆσαι, ὃς τοιάνδε ἀρχὴν ἤρξατο· "Ἔρχο αι ἐρέων περὶ Ῥω αίων καὶ Περσέων," καὶ ικρὸν ὕστερον· "ἔδεε γὰρ Πέρσῃσι γενέσθαι κακῶς", καὶ πάλιν "ἦν Ὀσρόης, τὸν οἱ Ἕλληνες Ὀξυρόην ὀνυ έουσι", καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. ὁρᾷς; [27] ὅ οιος αὐτὸς ἐκείνῳ, παρ' ὅσον ὁ ὲν Θουκυδίδης, οὗτος δὲ Ἡροδότῳ εὖ άλα ἐῴκει. 19. Ἄλλος τις ἀοίδι ος ἐπὶ λόγων δυνά ει Θουκυδίδῃ καὶ αὐτὸς ὅ οιος ἢ ὀλίγῳ ἀ είνων αὐτοῦ, πάσας πόλεις καὶ πάντα ὄρη καὶ πεδία καὶ ποτα οὺς ἑρ ηνεύσας πρὸς τὸ σαφέστατον καὶ ἰσχυρότατον, ὡς ᾤετο· τὸ δὲ ἐς ἐχθρῶν κεφαλὰς ὁ ἀλεξίκακος τρέψειε· τοσαύτη ψυχρότης ἐνῆν ὑπὲρ τὴν Κασπίαν χιόνα καὶ τὸν κρύσταλλον τὸν Κελτικόν. Ἡ γοῦν ἀσπὶς ἡ τοῦ αὐτοκράτορος ὅλῳ βιβλίῳ όγις ἐξηρ ηνεύθη αὐτῶ, καὶ Γοργὼν ἐπὶ τοῦ ὀ φαλοῦ καὶ οἱ ὀφθαλ οὶ αὐτῆς ἐκ κυανοῦ καὶ λευκοῦ καὶ έλανος καὶ ζώνη ἰριοειδὴς καὶ δράκοντες ἑλικηδὸν καὶ βοστρυχηδόν. Ἡ ὲν γὰρ Οὐολογέσου ἀναξυρὶς ἢ ὁ χαλινὸς τοῦ ἵππου, Ἡράκλεις, ὅσαι υριάδες ἐπῶν ἕκαστον τούτων, καὶ οἵα ἦν ἡ Ὀσρόου κό η, διανέοντος τὸν Τίγρητα, καὶ ἐς οἷον ἄντρον κατέφυγε, κιττοῦ καὶ υρρίνης καὶ δάφνης ἐς ταὐτὸ συ πεφυκότων καὶ σύσκιον ἀκριβῶς ποιούντων αὐτό. Σκόπει ὡς ἀναγκαῖα τῇ ἱστορίαι ταῦτα, [28] καὶ ὧν ἄνευ οὐκ ἂν ᾔδει έν τι τῶν ἐκεῖ πραχθέντων. 20. Ὑπὸ γὰρ ἀσθενείας τῆς ἐν τοῖς χρησί οις ἢ ἀγνοίας τῶν λεκτέων ἐπὶ τὰς τοιαύτας τῶν χωρίων καὶ ἄντρων ἐκφράσεις τρέπονται, καὶ ὁπόταν ἐς πολλὰ καὶ εγάλα πράγ ατα ἐ πέσωσιν, ἐοίκασιν οἰκέτῃ νεοπλούτῳ, ἄρτι κληρονο ήσαντι τοῦ δεσπότου, ὃς οὔτε τὴν ἐσθῆτα οἶδεν ὡς χρὴ περιβαλέσθαι οὔτε δειπνῆσαι κατὰ νό ον, ἀλλ' ἐ πηδήσας, πολλάκις ὀρνίθων καὶ συείων καὶ λαγῴων προκει ένων, ὑπερε πίπλαται ἔτνους τινὸς ἢ ταρίχους, ἔστ' ἂν διαρραγῇ ἐσθίων. Οὗτος δ' οὖν, ὃν προεῖπον, καὶ τραύ ατα συνέγραψε πάνυ ἀπίθανα καὶ θανάτους ἀλλοκότους, ὡς εἰς δάκτυλον τοῦ ποδὸς τὸν έγαν τρωθείς τις αὐτίκα ἐτελεύτησε, καὶ ὡς ἐ βοήσαντος όνον Πρίσκου τοῦ στρατηγοῦ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι τῶν πολε ίων ἐξέθανον. Ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ τῶν νεκρῶν ἀριθ ῷ, τοῦτο ὲν καὶ παρὰ τὰ γεγρα ένα ἐν ταῖς τῶν ἀρχόντων ἐπιστολαῖς ἐψεύσατο· [29] ἐπὶ γὰρ Εὐρώπῳ τῶν ὲν πολε ίων ἀποθανεῖν υριάδας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα καὶ ἓξ πρὸς τοῖς διακοσίοις, Ῥω αίων δὲ όνους δύο, καὶ τραυ ατίας γενέσθαι ἐννέα. Ταῦτα οὐκ οἶδα εἴ τις ἂν εὖ φρονῶν ἀνάσχοιτο. 21. Καὶ ὴν κἀκεῖνο λεκτέον, οὐ ικρὸν ὄν· ὑπὸ γὰρ τοῦ κο ιδῇ Ἀττικὸς εἶναι καὶ ἀποκεκαθάρθαι τὴν φωνὴν ἐς τὸ ἀκριβέστατον ἠξίωσεν οὗτος καὶ τὰ ὀνό ατα εταποιῆσαι τὰ Ρω αίων καὶ ετεγγράψαι ἐς τὸ Ἑλληνικὸν, ὡς Κρόνιον ὲν Σατουρνῖνον λέγειν, Φρόντιν δὲ τὸν Φρόντωνα, Τιτάνιον δὲ τὸν Τιτιανὸν καὶ ἄλλα πολλῷ γελοιότερα, ἔτι ὁ αὐτὸς οὗτος περὶ τῆς Σευηριανοῦ τελευτῆς ἔγραψεν ὡς οἱ ὲν ἄλλοι ἅπαντες ἐξηπάτηνται οἰό ενοι ξίφει τεθνάναι αὐτόν, ἀποθάνοι δὲ ὁ ἀνὴρ σιτίων ἀποσχό ενος· τοῦτον γὰρ αὐτῷ ἀλυπότατον δόξαι τὸν θάνατον· οὐκ εἰδὼς [30] ὅτι τὸ ὲν πάθος ἐκεῖνο πᾶν τριῶν οἶ αι ἡ ερῶν ἐγένετο, ἀπόσιτοι δὲ καὶ ἐς ἑβδό ην διαρκοῦσιν οἱ πολλοί, ἐκτὸς εἰ ὴ τοῦθ' ὑπολάβοι τις, ὡς Ὀσρόης τις εἱστήκει περι ένων, ἔστ' ἂν Σευηριανὸς λι ῷ ἀπόληται, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπῆγε διὰ τῆς ἑβδό ης.

22. Τοὺς δὲ καὶ ποιητικοῖς ὀνό ασιν, ὦ καλὲ Φίλων, ἐν ἱστορίαι χρω ένους ποῦ δ' ἄν τις θείη, τοὺς λέγοντας, "ἐλέλιξε ὲν ἡ ηχανὴ, τὸ τεῖχος δὲ πεσὸν εγάλως ἐδούπησε," καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ έρει τῆς καλῆς ἱστορίας· "Ἔδεσσα ὲν δὴ οὕτω τοῖς ὅπλοις περιεσ αραγεῖτο καὶ ὄτοβος ἦν καὶ κόναβος ἅπαντα ἐκεῖνα," καὶ "ὁ στρατηγὸς ἐ ερ ήριζεν ᾧ τρόπῳ άλιστα προσαγάγοι πρὸς τὸ τεῖχος." Εἶτα εταξὺ οὕτως εὐτελῆ ὀνό ατα καὶ δη οτικὰ καὶ πτωχικὰ πολλὰ παρενεβέβυστο, τό "ἐπέστειλεν ὁ στρατοπεδάρχης τῷ κυρίῳ," καί "οἱ στρατιῶται ἠγόραζον τὰ ἐγχρήζοντα," καί "ἤδη λελου ένοι περὶ αὐτοὺς ἐγίγνοντο," καὶ τὰ τοιαῦτα· [31] ὥστε τὸ πρᾶγ α ἐοικὸς εἶναι τραγῳδῷ τὸν ἕτερον ὲν πόδα ἐπ' ἐ βάτου ὑψηλοῦ βεβηκότι, θάτερον δὲ σανδάλῳ ὑποδεδε ένῳ. 23. Καὶ ὴν καὶ ἄλλους ἴδοις ἂν τὰ ὲν προοί ια λα πρὰ καὶ τραγικὰ καὶ εἰς ὑπερβολὴν ακρὰ συγγράφοντας, ὡς ἐλπίσαι θαυ αστὰ ἡλίκα τὰ ετὰ ταῦτα πάντως ἀκούσεσθαι, τὸ σῶ α δὲ αὐτὸ τὸ τῆς ἱστορίας ικρόν τι καὶ ἀγεννὲς ἐπαγαγόντας, ὡς καὶ τοῦτο ἐοικέναι παιδίῳ, εἴ που Ἔρωτα εἶδες παίζοντα, προσωπεῖον Ἡρακλέους πά εγα ἢ Τιτᾶνος περικεί ενον· εὐθὺς γοῦν οἱ ἀκούσαντες ἐπιφθέγγονται αὐτοῖς τό, Ὤδινεν ὄρος. Χρὴ δὲ οἶ αι ὴ οὕτως, ἀλλ' ὅ οια τὰ πάντα καὶ ὁ όχροα εἶναι καὶ συνᾷδον τῇ κεφαλῇ τὸ ἄλλο σῶ α, ὡς ὴ χρυσοῦν ὲν τὸ κράνος εἴη, θώραξ δὲ πάνυ γελοῖος ἐκ ῥακῶν ποθεν ἢ ἐκ δερ άτων σαπρῶν συγκεκαττυ ένος καὶ ἡ ἀσπὶς οἰσυΐνη καὶ χοιρίνη περὶ ταῖς κνή αις. [32] Ἴδοις γὰρ ἂν ἀφθόνους τοιούτους συγγραφέας, τοῦ Ῥοδίου κολοσσοῦ τὴν κεφαλὴν ναννώδει σώ ατι ἐπιτιθέντας· ἄλλους αὖ ἔ παλιν ἀκέφαλα τὰ σώ ατα εἰσάγοντας, ἀπροοι ίαστα καὶ εὐθὺς ἐπὶ τῶν πραγ άτων, οἳ καὶ προσεταιρίζονται τὸν Ξενοφῶντα οὕτως

ἀπροοί ταῦτα καὶ εὐθὺς ἐπὶ τῶν πραγ άτων, οἳ καὶ προσεταιρίζονται τὸν Ξενοφῶντα οὕτως ἀρξά ενον "Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος παῖδες γίγνονται δύο", καὶ ἄλλους τῶν παλαιῶν, οὐκ εἰδότες ὡς δυνά ει τινὰ προοί ιά ἐστι λεληθότα τοὺς πολλούς, ὡς ἐν ἄλλοις δείξο εν.

24. Καίτοι ταῦτα πάντα φορητὰ ἔτι, ὅσα ἢ ἑρ ηνείας ἢ τῆς ἄλλης διατάξεως ἁ αρτή ατά ἐστι, τὸ δὲ καὶ περὶ τοὺς τόπους αὐτοὺς ψεύδεσθαι, οὐ παρασάγγας όνον, ἀλλὰ καὶ σταθ οὺς ὅλους, τίνι τῶν καλῶν ἔοικεν; εἷς γοῦν οὕτω ῥᾳθύ ως συνήγαγε τὰ πράγ ατα, οὔτε Σύρῳ τινὶ ἐντυχὼν οὔτε τὸ λεγό ενον δὴ τοῦτο τῶν ἐπὶ κουρείων τὰ τοιαῦτα υθολογούντων ἀκούσας, [33] ὥστε περὶ Εὐρώπου λέγων οὕτως ἔφη· "Ἡ δὲ Εὔρωπος κεῖται ὲν ἐν τῇ Μεσοποτα ίᾳ σταθ οὺς δύο τοῦ Εὐφράτου ἀπέχουσα, ἀπῴκισαν δὲ αὐτὴν Ἐδεσσαῖοι". Καὶ οὐδὲ τοῦτο ἀπέχρησεν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐ ὴν πατρίδα τὰ Σα όσατα ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀρά ενος ὁ γενναῖος αὐτῇ ἀκροπόλει καὶ τείχεσι ετέθηκεν εἰς τὴν Μεσοποτα ίαν, ὡς περιρρεῖσθαι αὐτὴν ὑπ' ἀ φοτέρων τῶν ποτα ῶν, ἑκατέρωθεν ἐν χρῷ παρα ειβο ένων καὶ ονονουχὶ τοῦ τείχους ψαυόντων. Τὸ δὲ καὶ γελοῖον, εἴ σοι νῦν, ὦ Φίλων, ἀπολογοί ην, ὡς οὐ Παρθυαίων οὐδὲ Μεσοποτα ίτης σοι ἐγώ, οἷ ε φέρων ὁ θαυ αστὸς συγγραφεὺς ἀπῴκισε. 25. Νὴ Δία κἀκεῖνο κο ιδῇ πιθανὸν περὶ τοῦ Σευηριανοῦ ὁ αὐτὸς οὗτος εἶπεν ἐπο οσά ενος, ἦ ὴν ἀκοῦσαί τινος τῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔργου διαφυγόντων· [34] οὔτε γὰρ ξίφει ἐθελῆσαι αὐτὸν ἀποθανεῖν οὔτε φαρ άκου πιεῖν οὔτε βρόχου ἅψασθαι, ἀλλά τινα θάνατον ἐπινοῆσαι τραγικὸν καὶ τῇ τόλ ῃ ξενίζοντα· τυχεῖν ὲν γὰρ αὐτὸν ἔχοντα πα εγέθη ἐκπώ ατα ὑάλινα τῆς καλλίστης ὑάλου· ἐπεὶ δὲ πάντως ἀποθανεῖν ἔγνωστο, κατάξαντα τὸν έγιστον τῶν σκύφων ἑνὶ τῶν θραυσ άτων χρήσασθαι εἰς τὴν σφαγὴν ἐντε όντα τῇ ὑάλῳ τὸν λαι όν. Οὕτως οὐ ξιφίδιον, οὐ λογχάριον εὗρεν, ὡς ἀνδρεῖός γε αὐτῷ καὶ ἡρωϊκὸς ὁ θάνατος γένοιτο. 26. Εἶτ' ἐπειδὴ Θουκυδίδης ἐπιτάφιόν τινα εἶπε τοῖς πρώτοις τοῦ πολέ ου ἐκείνου νεκροῖς, καὶ αὐτὸς ἡγήσατο χρῆναι ἐπειπεῖν τῷ Σευηριανῷ· ἅπασι γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὸν οὐδὲν αἴτιον τῶν ἐν Ἀρ ενίᾳ κακῶν, τὸν Θουκυδίδην, ἡ ἅ ιλλα. Θάψας οὖν τὸν Σευηριανὸν εγαλοπρεπῶς ἀναβιβάζεται ἐπὶ τὸν τάφον Ἀφράνιόν τινα Σίλωνα ἑκατόνταρχον, ἀνταγωνιστὴν Περικλέους, ὃς τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐπερρητόρευσεν αὐτῷ, ὥστε ε νὴ τὰς Χάριτας πολλὰ πάνυ δακρῦσαι ὑπὸ τοῦ γέλωτος, καὶ άλιστα ὁπότε ὁ ῥήτωρ ὁ Ἀφράνιος ἐπὶ τέλει τοῦ λόγου δακρύων ἅ α σὺν οἰ ωγῇ περιπαθεῖ ἐ έ νητο τῶν πολυτελῶν ἐκείνων δείπνων καὶ προπόσεων, εἶτα ἐπέθηκεν Αἰάντειόν τινα τὴν κορωνίδα σπασά ενος γὰρ τὸ ξίφος, [35] εὐγενῶς πάνυ καὶ ὡς Ἀφράνιον εἰκὸς ἦν, πάντων ὁρώντων ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν ἐν τῷ τάφῳ, οὐκ ἀνάξιος ὢν ὰ τὸν Ἐνυάλιον πρὸ πολλοῦ ἀποθανεῖν ἢ τοιαῦτα ἐρρητόρευε. Καὶ τοῦτο ἔφη ἰδόντας τοὺς παρόντος ἅπαντας θαυ άσαι καὶ ὑπερεπαινέσαι τὸν Ἀφράνιον. Ἐγὼ δὲ καὶ τὰ ἄλλα ὲν αὐτοῦ κατεγίγνωσκον, ονονουχὶ ζω ῶν καὶ λοπάδων ε νη ένου καὶ ἐπιδακρύοντος τῇ τῶν πλακούντων νή ῃ, τοῦτο δὲ άλιστα ᾐτιασά ην, ὅτι ὴ τὸν συγγραφέα καὶ διδάσκαλον τοῦ δρά ατος προαποσφάξας ἀπέθανε.

27. Πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους ὁ οίους τούτοις ἔχων σοι, ὦ ἑταῖρε, καταριθ ήσασθαι, ὀλίγων ὅ ως ἐπι νησθεὶς ἐπὶ τὴν ἑτέραν ὑπόσχεσιν ἤδη ετελεύσο αι, τὴν συ βουλὴν ὅπως ἂν ἂ εινον συγγράφοι τις· εἰσὶ γὰρ τινες, οἳ τὰ εγάλα ὲν τῶν πεπραγ ένων καὶ ἀξιο νη όνευτα παραλείπουσιν ἢ παραθέουσιν, ὑπὸ δὲ ἰδιωτείας καὶ ἀπειροκαλίας καὶ ἀγνοίας τῶν λεκτέων ἢ σιωπητέων τὰ ικρότατα πάνυ λιπαρῶς καὶ φιλοπόνως ἑρ ηνεύουσιν ἐ βραδύνοντες, ὥσπερ ἂν εἴ τις τοῦ Διὸς τοῦ ἐν 'Ολυ πίᾳ τὸ ὲν ὅλον κάλλος τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον ὂν ὴ βλέποι ηδὲ ἐπαινοίη ηδὲ τοῖς οὐκ εἰδόσιν ἐξηγοῖτο, τοῦ ὑποποδίου δὲ τό τε εὐθυεργὲς καὶ τὸ εὔξεστον θαυ άζοι καὶ τῆς κρηπῖδος τὸ εὔρυθ ον, [36] καὶ ταῦτα πάνυ ετὰ πολλῆς φροντίδος διεξιών. 28. Ἐγὼ γοῦν ἤκουσά τινος τὴν ὲν ἐπ' Εὐρώπῳ άχην ἐν οὐδ' ὅλοις ἑπτὰ ἔπεσι παραδρα όντος, εἴκοσι δὲ έτρα ἢ ἔτι πλείω ὕδατος ἀναλωκότος ἐς ψυχρὰν καὶ οὐδὲν ἡ ῖν προσήκουσαν διήγησιν, ὡς Μαῦρος τις ἱππεὺς Μαυσάκας τοὔνο α ὑπὸ δίψους πλανώ ενος ἀνὰ τὰ ὄρη καταλάβοι Σύρους τινὰς τῶν ἀγροίκων, ἄριστον παρατιθε ένους, καὶ ὅτι τὰ ὲν πρῶτα ἐκεῖνοι φοβηθεῖεν αὐτόν, εἶτα έντοι αθόντες ὡς τῶν φίλων εἴη κατεδέξαντο καὶ εἱστίασαν· καὶ γάρ τινα τυχεῖν αὐτῶν ἀποδεδη ηκότα καὶ αὐτὸν ἐς τὴν τῶν Μαύρων, ἀδελφοῦ αὐτῷ ἐν τῇ γῇ στρατευο ένου. Μῦθοι τὸ ετὰ τοῦτο ακροὶ καὶ διηγήσεις, ὡς θηράσειεν αὐτὸς ἐν τῇ Μαυρουσίᾳ [37] καὶ ὡς ἴδοι τοὺς ἐλέφαντας πολλοὺς ἐν τῷ αὐτῷ συννε ο ένους καὶ ὡς ὑπὸ λέοντος ὀλίγου δεῖν καταβρωθείη, καὶ ἡλίκους ἰχθῦς ἐπρίατο ἐν Καισαρείᾳ· καὶ ὁ θαυ αστὸς συγγραφεὺς ἀφεὶς τὰς ἐν Εὐρώπῳ γιγνο ένας σφαγὰς τοσαύτας καὶ ἐπελάσεις καὶ σπονδὰς ἀναγκαίας καὶ φυλακὰς καὶ ἀντιφυλακὰς ἄχρι βαθείας ἑσπέρας ἐφειστήκει ὁρῶν Μαλχίωνα τὸν Σύρον ἐν Καισαρείᾳ σκάρους πα εγέθεις ἀξίους ὠνού ενον· εἰ δὲ ὴ νὺξ κατέλαβε, τάχ' ἂν καὶ συνεδείπνει ετ' αὐτοῦ ἤδη τῶν σκάρων ἐσκευασ ένων. Ἅπερ εἰ ὴ ἐνεγέγραπτο ἐπι ελῶς τῇ ἱστορίᾳ, εγάλα ἂν ἡ εῖς ἠγνοηκότες ἦ εν, καὶ ἡ ζη ία 'Ρω αίοις ἀφόρητος, εἰ Μαυσάκας ὁ Μαῦρος διψῶν ὴ εὗρε πιεῖν, ἀλλ' ἄδειπνος ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. [38] Καίτοι πόσα ἄλλα ακρῷ ἀναγκαιότερα ἑκὼν ἐγὼ νῦν παρίη ι; ὡς καὶ αὐλητρὶς ἧκεν ἐκ τῆς πλησίον κώ ης αὐτοῖς καὶ ὡς δῶρα ἀλλήλοις ἀντέδοσαν, ὁ Μαῦρος ὲν τῷ Μαλχίωνι λόγχην, ὁ δὲ τῷ Μαυσάκᾳ πόρπην, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα τῆς ἐπ' Εὐρώπῳ άχης αὐτὰ δὴ τὰ κεφάλαια, τοιγάρτοι εἰκότως ἄν τις εἴποι τοὺς τοιούτους τὸ ὲν ῥόδον αὐτὸ ὴ βλέπειν, τὰς ἀκάνθας δὲ αὐτοῦ τὰς παρὰ τὴν ῥίζαν ἀκριβῶς ἐπισκοπεῖν. 29. Ἄλλος, ὦ Φίλων, άλα καὶ οὗτος γελοῖος, οὐδὲ τὸν ἕτερον πόδα ἐκ Κορίνθου πώποτε προβεβηκὼς οὐδ' ἄχρι Κεγχρεῶν ἀποδη ήσας, οὔτι γε Συρίαν ἢ Ἀρ ενίαν ἰδών, ὧδε ἤρξατο — έ νη αι γάρ — "Ὦτα ὀφθαλ ῶν ἀπιστότερα. [39] Γράφω τοίνυν ἃ εἶδον, οὐχ ἃ ἤκουσα." Καὶ οὕτως ἀκριβῶς ἅπαντα ἑωράκει, ὥστε τοὺς δράκοντας ἔφη τῶν Παρθυαίων — ση εῖον δὲ πλήθους τοῦτο αὐτοῖς· χιλίους γὰρ οἶ αι ὁ δράκων ἄγει — ζῶντας δράκοντας πα εγέθεις εἶναι γεννω ένους ἐν τῇ Περσίδι ικρὸν ὑπὲρ τὴν 'Ιβηρίαν, τούτους δὲ τέως ὲν ἐπὶ κοντῶν εγάλων ἐκδεδε ένους ὑψηλοὺς αἰωρεῖσθαι καὶ πόρρωθεν ἐπελαυνόντων δέος ἐ ποιεῖν, ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔργῳ ἐπειδὰν ὁ οῦ ἴωσι, λύσαντες αὐτοὺς ἐπαφιᾶσι τοῖς πολε ίοις· ἁ έλει πολλοὺς τῶν ἡ ετέρων οὕτω καταποθῆναι καὶ ἄλλους περισπειραθέντων αὐτοῖς, ἀποπνιγῆναι καὶ συγκλασθῆναι· [40] ταῦτα δὲ ἐφεστὼς ὁρᾶν αὐτός, ἐν ἀσφαλεῖ έντοι ἀπὸ δένδρου ὑψηλοῦ ποιού ενος τὴν σκοπήν. Καὶ εὖ γε ἐποίησε ὴ ὁ όσε χωρήσας τοῖς θηρίοις, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἡ εῖς οὕτω θαυ αστὸν συγγραφέα νῦν εἴχο εν καὶ ἀπὸ χειρὸς αὐτὸν εγάλα καὶ λα πρὰ ἐν τῷ πολέ ῳ τούτῳ ἐργασά ενον· καὶ γὰρ ἐκινδύνευσε πολλὰ καὶ ἐτρώθη περὶ Σοῦραν, ἀπὸ τοῦ Κρανείου δῆλον ὅτι βαδίζων ἐπὶ τὴν Λέρναν. Καὶ ταῦτα Κορινθίων ἀκουόντων ἀνεγίγνωσκε τῶν ἀκριβῶς εἰδότων, ὅτι ηδὲ κατὰ τοίχου γεγρα ένον πόλε ον ἑωράκει. Ἀλλ' οὐδὲ ὅπλα ἐκεῖνός γε ᾔδει οὐδὲ ηχανή ατα οἷα ἐστιν οὐδὲ τάξεων ἢ καταλοχισ ῶν ὀνό ατα· πάνυ γοῦν ἔ ελεν αὐτῷ πλαγίαν ὲν τὴν φάλαγγα, ἐπὶ κέρως δὲ λέγειν τὸ ἐπὶ ετώπου ἄγειν. 30. [41] Εἷς δέ τις βέλτιστος ἅπαντα ἐξ ἀρχῆς ἐς τέλος τὰ πεπραγ ένα, ὅσα ἐν Ἀρ ενίᾳ, ὅσα ἐν Συρίᾳ, ὅσα ἐν Μεσοποτα ίᾳ, τὰ ἐπὶ τῷ Τίγρητι, τὰ ἐν Μηδίᾳ, πεντακοσίοις οὐδ' ὅλοις ἔπεσι περιλαβὼν συνέτριψε καὶ τοῦτο ποιήσας ἱστορίαν συγγεγραφέναι φησί. Τὴν έντοι ἐπιγραφὴν ὀλίγου δεῖν ακροτέραν τοῦ βιβλίου ἐπέγραψεν, "Ἀντιοχιανοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερονίκου" — δόλιχον γάρ που οἶ αι ἐν παισὶ νενίκηκε — "τῶν ἐν Ἀρ ενίᾳ καὶ Μεσοποτα ίᾳ καὶ ἐν Μηδίᾳ νῦν 'Ρω αίοις πραχθέντων ἀφήγησις". 31. Ἤδη δ' ἐγώ τινος καὶ τὰ έλλοντα συγγεγραφότος ἤκουσα, καὶ τὴν λῆψιν τὴν Οὐολογέσου καὶ τὴν 'Οσρόου σφαγήν, ὡς παραβληθήσεται τῷ λέοντι, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν τριπόθητον ἡ ῖν θρία βον. [42] Οὕτω αντικῶς ἅ α ἔχων ἔσπευδεν ἤδη πρὸς τὸ τέλος τῆς γραφῆς, ἀλλὰ καὶ πόλιν ἤδη ἐν τῇ Μεσοποτα ίᾳ ᾤκισε εγέθει τε εγίστην καὶ κάλλει καλλίστην· ἔτι έντοι ἐπισκοπεῖ καὶ διαβουλεύεται εἴτε Νίκαιαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς νίκης χρὴ ὀνο άζεσθαι εἴτε 'Ο όνοιαν εἴτε Εἰρηνίαν.

Καὶ τοῦτο ὲν ἔτι ἄκριτον καὶ ἀνώνυ ος ἡ ῖν ἡ καλὴ πόλις ἐκείνη, λήρου πολλοῦ καὶ κορύζης συγγραφικῆς γέ ουσα· τὰ δ’ ἐν ’Ινδοῖς πραχθησό ενα ὑπέσχετο ἤδη γράψειν καὶ τὸν περίπλουν τῆς ἔξω θαλάττης, καὶ οὐχ ὑπόσχεσις ταῦτα όνον, ἀλλὰ καὶ τὸ προοί ιον τῆς ’Ινδικῆς ἤδη συντέτακται, καὶ τὸ τρίτον τάγ α καὶ οἱ Κελτοὶ καὶ Μαύρων οῖρα ὀλίγη σὺν Κασσίῳ πάντες οὗτοι ἐπεραιώθησαν τὸν ’Ινδὸν ποτα όν· ὅ τι δὲ καὶ πράξουσιν ἢ πῶς δέξονται τὴν τῶν ἐλεφάντων ἐπέλασιν, [43] οὐκ εἰς ακρὰν ἡ ῖν ὁ θαυ αστὸς συγγραφεὺς ἀπὸ Μουζίριδος ἢ ἀπ’ ’Οξυδρακῶν ἐπιστελεῖ. 32. Τοιαῦτα πολλὰ ὑπὸ ἀπαιδευσίας ληροῦσι, τὰ ὲν ἀξιόρατα οὔτε ὁρῶντες οὔτ’, εἰ βλέποιεν, κατ’ ἀξίαν εἰπεῖν δυνά ενοι, ἐπινοοῦντες δὲ καὶ ἀναπλάττοντες, ὅ τι κεν ἐπ’ ἀκαιρί αν γλῶσσαν, φασίν, ἔλθῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ἀριθ ῷ τῶν βιβλίων ἔτι σε νυνό ενοι, καὶ άλιστα ἐπὶ ταῖς ἐπιγραφαῖς· καὶ γὰρ αὖ καὶ αὗται παγγέλοιοι· τοῦ δεῖνος Παρθικῶν νικῶν τοσάδε· καὶ αὖ· Παρθίδος πρῶτον, δεύτερον, ὡς Ἀτθίδος δῆλον ὅτι. ’Άλλος ἀστειότερον παρὰ πολύ — ἀνέγνων γάρ — Δη ητρίου Σαγαλασσέως Παρθονικικά· οὐδ’ ὡς ἐν γέλωτι ποιήσασθαι καὶ ἐπισκῶψαι τὰς ἱστορίας οὕτω καλὰς οὔσας, ἀλλὰ τοῦ χρησί ου ἕνεκα **· ὡς ὅστις ἀν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα φεύγῃ, πολὺ έρος ἤδη ἐς τὸ ὀρθῶς συγγράφειν οὗτος προείληφε, [44] ᾶλλον δὲ ὀλίγων ἔτι προσδεῖται, εἴ γε ἀληθὲς ἐκεῖνό φησιν ἡ διαλεκτική, ὡς τῶν ἀ έσων ἡ θατέρου ἄρσις τὸ ἕτερον πάντως ἀντεισάγει. 33. Καὶ δὴ τὸ χωρίον σοι, φαίη τις ἄν, ἀκριβῶς ἀνακεκάθαρται καὶ αἵ τε ἄκανθαι, ὁπόσαι ἦσαν, καὶ βάτοι ἐκκεκο έναι εἰσί, τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἐρείπια ἤδη ἐκπεφόρηται, καὶ εἴ τι τραχύ, ἤδη καὶ τοῦτο λεῖόν ἐστιν, ὥστε οἰκοδό ει τι ἤδη καὶ αὐτός, ὡς δείξῃς οὐκ ἀνατρέψαι όνον τὸ των ἄλλων γεννάδας ὤν, ἀλλά τι καὶ αὐτὸς ἐπινοῆσαι δεξιὸν καὶ ὃ οὐδεὶς ἄν, ἀλλ’ οὐδ’ ὁ Μῶ ος ω ήσασθαι δύναιτο. 34. Φη ὶ τοίνυν τὸν ἄριστα ἱστορίαν συγγράφοντα [45] δύο ὲν ταῦτα κορυφαιότατα οἴκοθεν ἔχοντα ἥκειν, σύνεσίν τε πολιτικὴν καὶ δύνα ιν ἑρ ηνευτικήν, τὴν ὲν ἀδίδακτόν τι τῆς φύσεως δῶρον, ἡ δύνα ις δὲ πολλῇ τῇ ἀσκήσει καὶ συνεχεῖ τῷ πόνῳ καὶ ζήλῳ τῶν ἀρχαίων προσγεγενη ένη ἔστω. Ταῦτα ὲν οὖν ἄτεχνα καὶ οὐδὲν ἐ οῦ συ βούλου δεό ενα· οὐ γὰρ συνετοὺς καὶ ὀξεῖς ἀποφαίνειν τοὺς ὴ παρὰ τῆς φύσεως τοιούτους φησὶ τοῦτο ἡ ῖν τὸ βιβλίον ἐπεὶ πολλοῦ [ἄν], ᾶλλον δὲ τοῦ παντὸς ἦν ἄξιον, εἰ εταπλάσαι καὶ ετακοσ ῆσαι τὰ τηλικαῦτα ἠδύνατο ἢ ἐκ ολύβδου χρυσὸν ἀποφῆναι ἢ ἄργυρον ἐκ κασσιτέρου ἢ ἀπὸ Κόνωνος Τίτορ ον ἢ ἀπὸ Λεωτροφίδου Μίλωνα ἐξεργάσασθαι.

35. [46] Ἀλλὰ ποῦ τὸ τῆς τέχνης καὶ τὸ τῆς συ βουλῆς χρήσι ον; οὐκ ἐς ποίησιν τῶν προσόντων, ἀλλ’ ἐς χρῆσιν αὐτῶν τὴν προσήκουσαν· οἷόν τι ἀ έλει καὶ ’Ίκκος καὶ Ἡρόδικος καὶ Θέων καὶ εἴ τις ἄλλος γυ ναστής, οὐχ ὑπόσχοιντο ἀν σοί που τὸν Περδίκκαν παραλαβόντες [47] — εἰ δὴ οὗτός ἐστιν ὁ τῆς ητρυιᾶς ἐρασθεὶς καὶ διὰ ταῦτα κατεσκληκώς, ἀλλὰ ὴ Ἀντίοχος ὁ τοῦ Σελεύκου [Στρατονίκης ἐκείνης] — ἀποφαίνειν ’Ολυ πιονίκην καὶ Θεαγένει τῷ Θασίῳ ἢ Πολυδά αντι τῷ Σκοτουσσαίῳ ἀντίπαλον, [48] ἀλλὰ τὴν δοθεῖσαν ὑπόθεσιν εὐφυᾶ πρὸς ὑποδοχὴν τῆς γυ ναστικῆς παρὰ πολὺ ἀ είνω ἀποφαίνειν ετὰ τῆς τέχνης. Ὥστε ἀπέστω καὶ ἡ ῶν τὸ ἐπιφθονον τοῦτο τῆς ὑποσχέσεως, εἰ τέχνην φα ὲν ἐφ’ οὕτω εγάλῳ καὶ χαλεπῷ τῷ πράγ ατι εὑρηκέναι· οὐ γὰρ ὁντινοῦν παραλαβόντες ἀποφαίνειν συγγραφέα φα έν, ἀλλὰ τῷ φύσει συνετῷ καὶ ἄριστα πρὸς λόγους ἠσκη ένῳ ὑποδείξειν ὁδούς τινας ὀρθάς, εἰ δὴ τοιοῦτοι φαίνονται, αἷς χρώ ενος θᾶττον ἂν καὶ εὐ αρέστερον τελέσειεν ἄχρι πρὸς τὸν σκοπόν. 36. Καίτοι οὐ γὰρ ἂν φαίης ἀπροσδεῆ τὸν συνετὸν εἶναι τῆς τέχνης καὶ διδασκαλίας ὧν ἀγνοεῖ· ἐπεὶ κἂν ἐκιθάριζε ὴ αθὼν καὶ ηὔλει καὶ πάντα ἂν ἠπίστατο. Νῦν δὲ ὴ αθὼν οὐκ ἄν τι αὐτῶν χειρουργήσειεν, [49] ὑποδείξαντος δέ τινος ῥαϊστά τε ἂν άθοι καὶ εὖ εταχειρίσαιτο ἐφ’ αὑτοῦ.

37. Καὶ τοίνυν καὶ ἡ ῖν τοιοῦτός τις ὁ αθητὴς νῦν παραδεδόσθω, συνεῖναί τε καὶ εἰπεῖν οὐκ ἀγεννής, ἀλλ’ ὀξὺ δεδορκώς, οἷος καὶ πράγ ασι χρήσασθαι ἄν, εἰ ἐπιτραπείη, καὶ γνώ ην στρατιωτικήν, ἀλλὰ ετὰ τῆς πολι τικῆς καὶ ἐ πειρίαν στρατηγικὴν ἔχειν, καὶ νὴ Δία καὶ ἐν στρατοπέδῳ γεγονώς ποτε καὶ γυ ναζο ένους ἢ ταττο ένους στρατιώτας ἑωρακὼς καὶ ὅπλα εἰδὼς καὶ ηχανή ατα, ἔτι δὲ καὶ τί ἐπὶ κέρως καὶ τί ἐπὶ ετώπου, πῶς οἱ λόχοι, πῶς οἱ ἱππεῖς καὶ πόθεν καὶ τί ἐξελαύνειν ἢ περιελαύνειν, καὶ ὅλως, οὐ τῶν κατοικιδίων τις οὐδ’ οἷος πιστεύειν όνον τοῖς ἀπαγγέλλουσι. 38. Μάλιστα δὲ καὶ πρὸ τῶν πάντων ἐλεύθερος ἔστω τὴν γνώ ην καὶ ήτε φοβείσθω ηδένα ήτε ἐλπιζέτω ηδέν, [50] ἐπεὶ ὅ οιος ἔσται τοῖς φαύλοις δικασταῖς πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν ἐπὶ ισθῷ δικάζουσιν. Ἀλλὰ ὴ ελέτω αὐτῷ ήτε Φίλιππος ἐκκεκο ένος τὸν ὀφθαλ ὸν ὑπὸ Ἀστέρος τοῦ Ἀ φιπολίτου τοῦ τοξότου ἐν ’Ολύνθῳ, ἀλλὰ τοιοῦτος οἷος ἦν δειχθήσεται· ήτ’ εἰ Ἀλέξανδρος ἀνιάσεται ἐπὶ τῇ Κλείτου σφαγῇ ὠ ῶς ἐν τῷ συ ποσίῳ γενο ένῃ, εἰ σαφῶς ἀναγράφοιτο· οὐδὲ Κλέων αὐτὸν φοβήσει έγα ἐν τῇ ἐκκλησίαι δυνά ενος καὶ κατέχων τὸ βῆ α, ὡς ὴ εἰπεῖν ὅτι ὀλέθριος καὶ ανικὸς ἄνθρωπος οὗτος ἦν· οὐδὲ ἡ σύ πασα πόλις τῶν Ἀθηναίων, ἢν τὰ ἐν Σικελίᾳ κακὰ ἱστορῇ καὶ τὴν Δη οσθένους λῆψιν [51] καὶ τὴν Νικίου τελευτὴν καὶ ὡς ἐδίψων καὶ οἷον τὸ ὕδωρ ἔπιναν καὶ ὡς ἐφονεύοντο πίνοντες οἱ πολλοί, ἡγήσεται γὰρ — ὅπερ δικαιότατον — ὑπ’ οὐδενὸς τῶν νοῦν ἐχόντων αὐτὸς ἕξειν τὴν αἰτίαν, ἢν τὰ δυστυχῶς ἢ ἀνοήτως γεγενη ένα ὡς ἐπράχθη διηγῆται· οὐ γὰρ ποιητὴς αὐτῶν, ἀλλὰ ηνυτὴς ἦν. Ὥστε κἂν καταναυ αχῶνται τότε, οὐκ ἐκεῖνος ὁ καταδύων ἐστί, κἂν φεύγωσιν, οὐκ ἐκεῖνος ὁ διώκων, ἐκτὸς εἰ ή, εὔξασθαι δέον, παρέλειπεν· ἐπεί τοί γε εἰ σιωπήσας αὐτὰ ἢ πρὸς τοὐναντίον εἰπὼν ἐπανορθώσασθαι ἐδύνατο, ῥᾷστον ἦν ἑνὶ καλά ῳ λεπτῷ τὸν Θουκυδίδην ἀνατρέψαι ὲν τὸ ἐν ταῖς ’Επιπολαῖς παρατείχισ α, [52] καταδῦσαι δὲ τὴν Ἑρ οκράτους τριήρη καὶ τὸν κατάρατον Γύλιππον διαπεῖραι εταξὺ ἀποτειχίζοντα καὶ ἀποταφρεύοντα τὰς ὁδούς, καὶ τέλος Συρακουσίους ὲν ἐς τὰς λιθοτο ίας ἐ βαλεῖν, τοὺς δὲ Ἀθηναίους περιπλεῖν Σικελίαν καὶ ’Ιταλίαν ετὰ τῶν πρώτων τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐλπίδων. Ἀλλ’, οἶ αι, τὰ ὲν πραχθέντα οὐδὲ Κλωθὼ ἂν ἔτι ἀνακλώσειεν οὐδὲ Ἄτροπος ετατρέψειε. 39. Τοῦ δὴ συγγραφέως ἔργον ἕν, ὡς ἐπράχθη, εἰπεῖν. Τοῦτο δ’ οὐκ ἂν δύναιτο, ἄχρι ἂν ἢ φοβῆται Ἀρτοξέρξην ἰατρὸς αὐτοῦ ὤν, ἢ ἐλπίζῃ κάνδυν πορφυροῦν καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ ἵππον τῶν Νισαίων λήψεσθαι ισθὸν τῶν ἐν τῇ γραφῇ ἐπαίνων, ἀλλ’ οὐ Ξενοφῶν αὐτὸ ποιήσει, δίκαιος συγγραφεύς, οὐδὲ Θουκυδίδης, [53] ἀλλὰ κἂν ἰδίᾳ ισῇ τινας, πολὺ ἀναγκαιότερον ἡγήσεται τὸ κοινὸν καὶ τὴν ἀλήθειαν περὶ πλείονος ποιήσεται τῆς ἔχθρας, κἂν φιλῇ, ὅ ως οὐκ ἀφέξεται ἁ αρτάνοντος· ἓν γάρ, ὡς ἔφην, τοῦτο ἴδιον ἱστορίας, καὶ όνῃ θυτέον τῇ ἀληθείαι, εἴ τις ἱστορίαν γράψων ἴῃ, τῶν δὲ ἄλλων ἁπάντων ἀ ελητέον αὐτῷ, καὶ ὅλως πῆχυς εἷς καὶ έτρον ἀκριβές, ἀποβλέπειν ὴ εἰς τοὺς νῦν ἀκούοντας, ἀλλ’ εἰς τοὺς ετὰ ταῦτα συνεσο ένους τοῖς συγγρά ασιν. 40. Εἰ δὲ τὸ παραυτίκα τις θεραπεύοι, τῆς τῶν κολακευόντων ερίδος εἰκότως ἂν νο ισθείη, οὓς πάλαι ἡ ἱστορία καὶ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἀπέτραπτο, οὐ εῖον ἢ κο ωτικὴ ἡ γυ ναστική. Ἀλεξάνδου γοῦν καὶ τοῦτο ἀπο νη ονεύουσιν, [54] ὅς, Ἡδέως ἄν, ἔφη, πρὸς ὀλίγον ἀνεβίουν, ὦ ’Ονησίκριτε, ἀποθανών, ὡς άθοι ι ὅπως ταῦτα οἱ ἄνθρωποι τότε ἀναγιγνώσκουσιν. Εἰ δὲ νῦν αὐτὰ ἐπαινοῦσι καὶ ἀσπάζονται, ὴ θαυ άσῃς· οἴονται γὰρ οὐ ικρῷ τινι τῷ δελέατι τούτῳ ἀνασπάσειν ἕκαστος τὴν παρ’ ἡ ῶν εὔνοιαν. ‘Ο ήρῳ γοῦν, καίτοι πρὸς τὸ υθῶδες τὰ πλεῖστα συγγεγραφότι ὑπὲρ τοῦ Ἀχιλλέως, ἤδη καὶ πιστεύειν τινὲς ὑπάγονται, όνον τοῦτο εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας έγα τεκ ήριον τιθέ ενοι, ὅτι ὴ περὶ ζῶντος ἔγραφεν· οὐ γὰρ εὑρίσκουσιν οὗτινος ἕνεκα ἐψεύδετ’ ἄν.

41. Τοιοῦτος οὖν οι ὁ συγγραφεὺς ἔστω, ἄφοβος, ἀδέκαστος, ἐλεύθερος, παρρησίας καὶ ἀληθείας φίλος, ὡς ὁ κω ικός φησι, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην δὲ σκάφην ὀνο άσων, [55] οὐ ίσει οὐδὲ φιλίᾳ τι νέ ων οὐδὲ φειδό ενος ἢ ἐλεῶν ἢ αἰσχυνό ενος ἢ δυσωπού ενος, ἴσος δικαστής, εὔνους ἅπασιν ἄχρι τοῦ ὴ θατέρῳ ἀπονεῖ αι πλεῖον τοῦ δέοντος, ξένος ἐν τοῖς βιβλίοις καὶ ἄπολις, αὐτόνο ος, ἀβασίλευτος, οὐ τί τῷδε ἢ τῷδε δόξει λογιζό ενος, ἀλλὰ τί

πέπρακται λέγων. 42. Ὁ δ' οὖν Θουκυδίδης εὖ άλα τοῦτ' ἐνο οθέτησε καὶ διέκρινεν ἀρετὴν καὶ κακίαν συγγραφικήν, ὁρῶν άλιστα θαυ αζό ενον τὸν Ἡρόδοτον, ἄχρι τοῦ καὶ Μούσας κληθῆναι αὐτοῦ τὰ βιβλία· κτῆ α γάρ φησι ἄλλον ἐς ἀεὶ συγγράφειν ἤπερ ἐς τὸ παρὸν ἀγώνισ α, καὶ ὴ τὸ υθῶδες ἀσπάζεσθαι, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν γεγενη ένων ἀπολείπειν τοῖς ὕστερον. Καὶ ἐπάγει τὸ χρήσι ον καὶ ὃ τέλος ἄν τις εὖ φρονῶν ὑπόθοιτο ἱστορίας, [56] ὡς εἴ ποτε καὶ αὖθις τὰ ὅ οια καταλάβοι, ἔχοιεν, φησί, πρὸς τὰ προγεγρα ένα ἀποβλέποντες εὖ χρῆσθαι τοῖς ἐν ποσί. 43. Καὶ τὴν ὲν γνώ ην τοιαύτην ἔχων ὁ συγγραφεὺς ἡκέτω οι, τὴν δὲ φωνὴν καὶ τὴν τῆς ἑρ ηνείας ἰσχύν, τὴν ὲν σφοδρὰν ἐκείνην καὶ κάρχαρον καὶ συνεχῆ ταῖς περιόδοις καὶ ἀγκύλην ταῖς ἐπιχειρήσεσι καὶ τὴν ἄλλην τῆς ῥητορείας δεινότητα ὴ κο ιδῇ τεθηγ ένος ἀρχέσθω τῆς γραφῆς, ἀλλ' εἰρηνικώτερον διακεί ενος, καὶ ὁ ὲν νοῦς σύστοιχος ἔστω καὶ πυκνός, ἡ λέξις δὲ σαφὴς καὶ πολιτική, οἵα ἐπιση ότατα δηλοῦν τὸ ὑποκεί ενον. 44. Ὡς γὰρ τῇ γνώ ῃ τοῦ συγγραφέως σκοποὺς ὑπεθέ εθα παρρησίαν καὶ ἀλήθειαν, οὕτω δὲ καὶ τῇ φωνῇ αὐτοῦ εἷς σκοπὸς ὁ πρῶτος, σαφῶς δηλῶσαι καὶ φανότατα ἐ φανίσαι τὸ πρᾶγ α, [57] ήτε ἀπορρήτοις καὶ ἔξω πάτου ὀνό ασι ήτε τοῖς ἀγοραίοις τούτοις καὶ καπηλικοῖς, ἀλλ' ὡς ὲν τοὺς πολλούς συνεῖναι, τοὺς δὲ πεπαιδευ ένους ἐπαινεῖσαι, καὶ ὴν καὶ σχή ασι κεκοσ ήσθω ἀνεπαχθέσι καὶ τὸ ἀνεπιτήδευτον άλιστα ἔχουσιν· ἐπεὶ τοῖς κατηρτυ ένοις τῶν ζω ῶν ἐοικότας ἀποφαίνει τοὺς λόγους. 45. Καὶ ἡ ὲν γνώ η κοινωνείτω καὶ προσαπτέσθω τι καὶ ποιητικῆς, παρ' ὅσον εγαληγόρος καὶ διηρ ένη καὶ ἐκείνη, καὶ άλισθ' ὁπόταν παρατάξεσι καὶ άχαις καὶ ναυ αχίαις συ πλέκηται· δεήσει γὰρ τότε ποιητικοῦ τινος ἀνέ ου ἐπουριάσοντος τὰ ἀκάτια καὶ συνδιοίσοντος ὑψηλὴν καὶ ἐπ' ἄκρων τῶν κυ άτων τὴν ναῦν. [58] Ἡ λέξις δὲ ὅ ως ἐπὶ γῆς βεβηκέτω, τῷ ὲν κάλλει καὶ τῷ εγέθει τῶν λεγο ένων συνεπαιρο ένη καὶ ὡς ἔνι άλιστα ὁ οιου ένη, ξενίζουσα δὲ ηδ' ὑπὲρ τὸν καιρὸν ἐνθουσιῶσα· κίνδυνος γὰρ αὐτῇ τότε έγιστος παρακινῆσαι καὶ κατενεχθῆναι ἐς τὸν τῆς ποιητικῆς κορύβαντα, ὥστε άλιστα πειστέον τηνικαῦτα τῷ χαλινῷ καὶ σωφρονητέον, εἰδότας ὡς ἱπποτυφία τις καὶ ἐν λόγοις πάθος οὐ ικρὸν γίγνεται. Ἄ εινον οὖν ἐφ' ἵππου ὀχου ένῃ τότε τῇ γνώ ῃ τὴν ἑρ ηνειαν πεζῇ συ παραθεῖν, ἐχο ένην τοῦ ἐφιππίου, ὡς ὴ ἀπολείποιτο τῆς φορᾶς. 46. Καὶ ὴν καὶ συνθήκῃ τῶν ὀνο άτων εὐκράτῳ καὶ έσῃ χρηστέον, οὔτε ἄγαν ἀφιστάντα καὶ ἀπαρτῶντα — τραχὺ γάρ — οὔτε ῥυθ ῷ παρ' ὀλίγον, ὡς οἱ πολλοί, συνάπτοντα· τὸ ὲν γὰρ ἐπαίτιον, τὸ δὲ ἀηδὲς τοῖς ἀκούουσι. 47. [59] Τὰ δὲ πράγ ατα αὐτὰ οὐχ ὡς ἔτυχε συνακτέον, ἀλλὰ φιλοπόνως καὶ ταλαιπώρως πολλάκις περὶ τῶν αὐτῶν ἀνακρίναντα, καὶ άλιστα ὲν παρόντα καὶ ἐφορῶντα, εἰ δὲ ή, τοῖς ἀδεκαστότερον ἐξηγου ένοις προσέχοντα καὶ οὓς εἰκάσειεν ἄν τις ἥκιστα πρὸς χάριν ἢ ἀπέχθειαν ἀφαιρήσειν ἢ προσθήσειν τοῖς γεγονόσι. Κἀνταῦθα ἤδη καὶ στοχαστικός τις καὶ συνθετικὸς τοῦ πιθανωτέρου ἔστω. 48. Καὶ ἐπειδὰν ἀθροίσῃ ἅπαντα ἢ τὰ πλεῖστα, πρῶτα ὲν ὑπό νη α τι συνυφαινέτω αὐτῶν καὶ σῶ α ποιείτω ἀκαλλὲς ἔτι καὶ ἀδιάρθρωτον· εἶτα ἐπιθεὶς τὴν τάξιν ἐπαγέτω τὸ κάλλος καὶ χρωννύτω τῇ λέξει καὶ σχη ατιζέτω καὶ ῥυθ ιζέτω. 49. Καὶ ὅλως ἐοικέτω τότε τῷ τοῦ Ὁ ήρου Διὶ ἄρτι ὲν τὴν τῶν ἱπποπόλων Θρῃκῶν [60] γῆν ὁρῶντι, ἄρτι δὲ τὴν Μυσῶν· κατὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς ἄρτι ὲν τὰ ἴδια ὁράτω καὶ δηλούτω ἡ ῖν οἷα ἐφαίνετο αὐτῷ ἀφ' ὑψηλοῦ ὁρωντι, ἄρτι δὲ τὰ Περσῶν, εἶτ' ἀ φότερα, εἰ άχοιντο. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ παρατάξει ὴ πρὸς ἓν έρος ὁράτω ηδὲ ἐς ἕνα ἱππέα ἢ πεζόν, εἰ ὴ Βρασίδας τις εἴη προπηδῶν ἢ Δη οσθένης ἀνακόπτων τὴν ἐπίβασιν· ἐς τοὺς στρατηγοὺς έντοι τὰ πρῶτα, καὶ εἴ τι παρεκελεύσαντο, κἀκεῖνο ἀκηκούσθω, καὶ ὅπως καὶ ἥτινι γνώ ῃ καὶ ἐπινοίᾳ ἔταξαν. Ἐπειδὰν δὲ ἀνα ιχθῶσι, κοινὴ ἔστω ἡ θέα, καὶ ζυγοστατείτω τότε ὥσπερ ἐν τρυτάνῃ τὰ γιγνό ενα καὶ συνδιωκέτω καὶ συ φευγέτω. 50. [61] Καὶ πᾶσι τούτοις έτρον ἐπέστω, ὴ ἐς κόρον ηδὲ ἀπειροκάλως ηδὲ νεαρῶς, ἀλλὰ ῥᾳδίως ἀπολυέσθω· καὶ στήσας ἐνταῦθά που ταῦτα ἐπ' ἐκεῖνα εταβαινέτω, ἢν κατεπείγῃ· εἶτα ἐπανίτω λυθεὶς, ὁπόταν ἐκεῖνα καλῇ· καὶ πρὸς πάντα σπευδέτω καὶ ὡς δυνατὸν ὁ οχρονείτω καὶ εταπετέσθω ἀπ' Ἀρ ενίας ὲν εἰς Μηδίαν, ἐκεῖθεν δὲ ῥοιζή ατι ἑνὶ εἰς Ἰβηρίαν, εἶτα εἰς Ἰταλίαν, ὡς ηδενὸς καιροῦ ἀπολείποιτο. 51. Μάλιστα δὲ κατόπτρῳ ἐοικυῖαν παρασχέσθω τὴν γνώ ην ἀθόλῳ καὶ στιλπνῷ καὶ ἀκριβεῖ τὸ κέντρον, καὶ ὁποίας ἂν δέξηται τὰς ορφὰς τῶν ἔργων, [62] τοιαῦτα καὶ δεικνύτω αὐτά, διάστροφον δὲ ἢ παράχρουν ἢ ἑτερόσχη ον ηδέν· οὐ γὰρ ὥσπερ τοῖς ῥήτορσι γράφουσιν, ἀλλὰ τὰ ὲν λεχθησό ενα ἔστι καὶ εἰρήσεται· πέπρακται γὰρ ἤδη· δεῖ δὲ τάξαι καὶ εἰπεῖν αὐτά. Ὥστε οὐ τί εἴπωσι ζητητέον αὐτοῖς, ἀλλ' ὅπως εἴπωσιν. Ὅλως δὲ νο ιστέον τὸν ἱστορίαν συγγράφοντα Φειδίᾳ χρῆναι ἢ Πραξιτέλει ἐοικέναι ἢ Ἀλκα ένει ἢ τῷ ἄλλῳ ἐκείνων. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκεῖνοι χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἢ ἐλέφαντα ἢ τὴν ἄλλην ὕλην ἐποίουν, ἀλλ' ἡ ὲν ὑπῆρχε καὶ προϋπεβέβλητο, Ἠλείων ἢ Ἀθηναίων ἢ Ἀργείων πεπορισ ένων, οἱ δὲ ἔπλαττον όνον καὶ ἔπριον τὸν ἐλέφαντα καὶ ἔξεον καὶ ἐκόλλων καὶ ἐρρύθ ιζον καὶ ἐπήνθιζον τῷ χρυσῷ, καὶ τοῦτο ἦν ἡ τέχνη αὐτοῖς ἐς δέον οἰκονο ήσασθαι τὴν ὕλην. Τοιοῦτο δή τι καὶ τὸ τοῦ συγγραφέως ἔργον, εἰς καλὸν διαθέσθαι τὰ πεπραγ ένα [63] καὶ εἰς δύνα ιν ἐναργέστατα ἐπιδεῖξαι αὐτά. Καὶ ὅταν τις ἀκροώ ενος οἴηται ετὰ ταῦτα ὁρᾶν τὰ λεγό ενα καὶ ετὰ τοῦτο ἐπαινῇ, τότε δὴ τότε ἀπηκρίβωται καὶ τὸν οἰκεῖον ἔπαινον ἀπείληφε τὸ ἔργον τῷ τῆς ἱστορίας Φειδίᾳ. 52. Πάντων δὲ ἤδη παρεσκευασ ένων, καὶ ἀπροοι ίαστον έν ποτε ποιήσεται τὴν ἀρχήν, ὁπόταν ὴ πάνυ κατεπείγῃ τὸ πρᾶγ α προδιοικήσασθαι τι ἐν τῷ προοι ίῳ· δυνά ει δὲ καὶ τότε φροι ίῳ χρήσεται τῷ ἀποσαφοῦντι περὶ τῶν λεκτέων. 53. Ὁπόταν δὲ καὶ φροι ιάζηται, ἀπὸ δυοῖν όνον ἄρξεται, οὐχ ὥσπερ οἱ ῥήτορες ἀπὸ τριῶν, ἀλλὰ τὸ τῆς εὐνοίας παρεὶς προσοχὴν καὶ εὐ άθειαν εὐπορήσει τοῖς ἀκούουσι. Προσέξουσι ὲν γὰρ αὐτῷ, ἢν δείξῃ ὡς περὶ εγάλων ἢ ἀναγκαίων ἢ οἰκείων ἢ χρησί ων ἐρεῖ· εὐ αθῆ δὲ καὶ σαφῆ τὰ ὕστερον ποιήσει, τὰς αἰτίας προεκτιθέ ενος καὶ περιορίζων τὰ κεφάλαια τῶν γεγενη ένων. 54. [64] Τοιούτοις προοι ίοις οἱ ἄριστοι τῶν συγγραφέων ἐχρήσαντο, Ἡρόδοτος έν, ὡς ὴ τὰ γενό ενα ἐξίτηλα τῷ χρόνῳ γένηται, εγάλα καὶ θαυ αστὰ ὄντα, καὶ ταῦτα νίκας Ἑλληνικὰς δηλοῦντα καὶ ἥττας βαρβαρικάς· Θουκυδίδης δέ, έγαν τε καὶ αὐτὸς ἐλπίσας ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον καὶ είζω τῶν προγεγενη ένων ἐκεῖνον τὸν πόλε ον· καὶ γὰρ παθή ατα ἐν αὐτῷ εγάλα ξυνέβη γενέσθαι. 55. Μετὰ δὲ τὸ προοί ιον, ἀνάλογον τοῖς πράγ ασιν ἢ ηκυνό ενον ἢ βραχυνό ενον, εὐαφὴς καὶ εὐάγωγος ἔστω ἡ ἐπὶ τὴν διήγησιν ετάβασις· ἅπαν γὰρ ἀτεχνῶς τὸ λοιπὸν σῶ α τῆς ἱστορίας διήγησις ακρά ἐστιν· ὥστε ταῖς τῆς διηγήσεως ἀρεταῖς κατακεκοσ ήσθω, λείως τε καὶ ὁ αλῶς προϊοῦσα καὶ αὐτὴ ὁ οίως, ὥστε ὴ προὔχειν ηδὲ κοιλαίνεσθαι· ἔπειτα τὸ σαφὲς ἐπανθείτω, τῇ τε λέξει, ὡς ἔφην, ε ηχανη ένον καὶ τῇ συ περιπλοκῇ τῶν πραγ άτων, ἀπόλυτα γὰρ καὶ ἐντελῆ πάντα ποιήσει, καὶ τὸ πρῶτον ἐξεργασά ενος ἐπάξει τὸ δεύτερον ἐχό ενον αὐτοῦ καὶ ἁλύσεως τρόπον συνηρ οσ ένον, ὡς ὴ διακεκόφθαι ηδὲ διηγήσεις πολλὰς εἶναι ἀλλήλαις παρακει ένας, ἀλλ' ἀεὶ τὸ πρῶτον τῷ δευτέρῳ ὴ γειτνιᾶν όνον, ἀλλὰ καὶ κοινωνεῖν καὶ ἀνακεκρᾶσθαι κατὰ τὰ ἄκρα. 56. [65] Τάχος ἐπὶ πᾶσι χρήσι ον, καὶ άλιστα εἰ ὴ ἀπορία τῶν λεκτέων εἴη· καὶ τοῦτο πορίζεσθαι χρὴ ὴ τοσοῦτον ἀπὸ τῶν ὀνο άτων ἢ ῥη άτων, ὅσον ἀπὸ τῶν πραγ άτων λέγω δέ, εἰ παραθέοις ὲν τὰ ικρὰ καὶ ἧττον ἀναγκαῖα, λέγοις δὲ ἱκανῶς τὰ εγάλα· ᾶλλον δὲ καὶ παραλειπτέον πολλά, οὐδὲ γὰρ ἢν ἑστιᾷς τοὺς φίλους καὶ πάντα ᾖ παρεσκευασ ένα, διὰ τοῦτο ἐν έσοις τοῖς πέ ασι καὶ τοῖς ὀρνέοις καὶ λοπάσι τοσαύταις καὶ συσὶν ἀγρίοις καὶ λαγωοῖς καὶ ὑπογαστρίοις καὶ σαπέρδην ἐνθήσεις καὶ ἔτνος, ὅτι κἀκεῖνο παρεσκεύαστο, ἀ ελήσεις δὲ τῶν εὐτελεστέρων. 57. Μάλιστα δὲ σωφρονητέον ἐν ταῖς τῶν ὀρῶν ἢ τειχῶν ἢ ποτα ῶν ἑρ ηνείαις, ὡς ὴ δύνα ιν λόγων ἀπειροκάλως παρεπιδείκνυσθαι δοκοίης καὶ τὸ σαυτοῦ δρᾶν παρεὶς τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' ὀλίγον προσαψά ενος, τοῦ χρησί ου καὶ σαφοῦς ἕνεκα, εταβήσῃ ἐκφυγὼν τὸν ἰξὸν τὸν ἐν τῷ πράγ ατι καὶ τὴν τοιαύτην ἅπασαν λιχνείαν, οἷον ὁρᾷς καὶ Ὅ ηρος ὁ εγαλόφρων ποιεῖ· καίτοι ποιητὴς ὢν παραθεῖ τὸν Τάνταλον καὶ τὸν Ἰξίονα καὶ τὸν Τιτυὸν καὶ τοὺς ἄλλους, εἰ δὲ Παρθένιος ἢ

Εὐφορίων ἢ Καλλί αχος ἔλεγε, [66] πόσοις ἂν οἴει ἔπεσι τὸ ὕδωρ ἄχρι πρὸς τὸ χεῖλος τοῦ Ταντάλου ἤγαγεν; εἶτα πόσοις ἂν Ἰξίονα ἐκύλισε; ἄλλον δὲ ὁ Θουκυδίδης αὐτὸς ὀλίγα τῷ τοιούτῳ εἴδει τοῦ λόγου χρησά ενος σκέψαι ὅπως εὐθὺς ἀφίσταται ἢ ηχάνη α ἑρ ηνεύσας ἢ πολιορκίας σχῆ α δηλώσας, ἀναγκαῖον καὶ χρειῶδες ὄν, ἢ Ἐπιπολῶν σχῆ α ἢ Συρακουσίων λι ένα · ὅταν ὲν γὰρ τὸν λοι ὸν διηγῆται καὶ ακρὸς εἶναι δοκῇ, σὺ τὰ πράγ ατα ἐννόησαν· εἴσῃ γὰρ οὕτω τὸ τάχος καὶ ὡς φεύγοντας ὅ ως ἐπιλα βάνεται αὐτοῦ τὰ γεγενη ένα πολλὰ ὄντα. 58. Ἢν δὲ ποτε καὶ λόγους ἐροῦντα τινα δεήσῃ εἰσάγειν, άλιστα ὲν ἐοικότα τῷ προσώπῳ καὶ τῷ πράγ ατι οἰκεῖα λεγέσθω, ἔπειτα ὡς σαφέστατα καὶ ταῦτα. Πλὴν ἐφεῖταί σοι τότε καὶ ῥητορεῦσαι καὶ ἐπιδεῖξαι τὴν τῶν λόγων δεινότητα. 59. Ἔπαινοι ὲν γὰρ ἢ ψόγοι πάνυ πεφεισ ένοι καὶ περιεσκε ένοι [67] καὶ ἀσυκοφάντητοι καὶ ετὰ ἀποδείξεων καὶ ταχεῖς καὶ ὴ ἄκαιροι, ἐπεὶ ἔξω τοῦ δικαστηρίου ἐκεῖνοί εἰσι, καὶ τὴν αὐτὴν Θεοπό πῳ αἰτίαν ἕξεις φιλαπεχθη όνως κατηγοροῦντι τῶν πλείστων καὶ διατριβὴν ποιου ένῳ τὸ πρᾶγ α, ὡς κατηγορεῖν ᾶλλον ἢ ἱστορεῖν τὰ πεπραγ ένα. 60. Καὶ ὴν καὶ ῦθος εἴ τις παρε πέσοι, λεκτέος έν, οὐ ὴν πιστωτέος πάντως, ἀλλ’ ἐν έσῳ θετέος τοῖς ὅπως ἂν ἐθέλωσιν εἰκάσουσι περὶ αὐτοῦ· σὺ δ’ ἀκίνδυνος καὶ πρὸς οὐδέτερον ἐπιρρεπέστερος. 61. Τὸ δ’ ὅλον ἐκείνου οι έ νησο — πολλάκις γὰρ τοῦτο ἐρῶ — καὶ ὴ πρὸς τὸ παρὸν όνον ὁρῶν γράφε, ὡς οἱ νῦν ἐπαινέσονταί σε καὶ τι ήσουσιν, ἀλλὰ τοῦ σύ παντος αἰῶνος ἐστοχασ ένος πρὸς τοὺς ἔπειτα ᾶλλον σύγγραφε [68] καὶ παρ’ ἐκείνων ἀπαίτει τὸν ισθὸν τῆς γραφῆς, ὡς λέγηται καὶ περὶ σοῦ· "ἐκεῖνος έντοι ἐλεύθερος ἀνὴρ ἦν καὶ παρρησίας εστός, οὐδὲν οὔτε κολακευτικὸν οὔτε δουλοπρεπές, ἀλλ’ ἀλήθεια ἐπὶ πᾶσι." Τοῦτ’, εἰ σωφρονοίη τις, ὑπὲρ πάσας τὰς νῦν ἐλπίδας θεῖτο ἄν, οὕτως ὀλιγοχρονίους οὔσας. 62. Ὁρᾷς τὸν Κνίδιον ἐκεῖνον ἀρχιτέκτονα, οἷον ἐποίησεν; οἰκοδο ήσας γὰρ τὸν ἐπὶ τῇ Φάρῳ πύργον, έγιστον καὶ κάλλιστον ἔργων ἁπάντων, ὡς πυρσεύοιτο ἀπ’ αὐτοῦ τοῖς ναυτιλλο ένοις ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάττης καὶ ὴ καταφέροιντο εἰς τὴν Παραιτονίαν, παγχάλεπον, ὥς φασιν, οὖσαν καὶ ἄφυκτον, εἴ τις ἐ πέσοι εἰς τὰ ἕρ ατα· οἰκοδο ήσας οὖν αὐτὸ τὸ ἔργον ἔνδοθεν ὲν κατὰ τῶν λίθων τὸ αὐτοῦ ὄνο α ἔγραψεν, ἐπιχρίσας δὲ τιτάνῳ καὶ ἐπικαλύψας ἐπέγραψε τοὔνο α τοῦ τότε βασιλεύοντος, [69] εἰδώς, ὅπερ καὶ ἐγένετο, πάνυ ὀλίγου χρόνου συνεκπεσού ενα ὲν τῷ χρίσ ατι τὰ γρά ατα, ἐκφανησό ενον δέ, "Σώστρατος Δεξιφάνους Κνίδιος θεοῖς σωτῆρσιν ὑπὲρ τῶν πλωϊζο ένων." Οὕτως οὐδ’ ἐκεῖνος ἐς τὸν τότε καιρὸν οὐδὲ τὸν αὐτοῦ βίον τὸν ὀλίγου ἑώρα, ἀλλ’ εἰς τὸν νῦν καὶ τὸν ἀεί, ἄχρι ἂν ἑστήκῃ ὁ πύργος καὶ ένῃ αὐτοῦ ἡ τέχνη. 63. Χρὴ τοίνυν καὶ τὴν ἱστορίαν οὕτω γράφεσθαι σὺν τῷ ἀληθεῖ ᾶλλον πρὸς τὴν έλλουσαν ἐλπίδα ἤπερ σὺν κολακεῖαι πρὸς τὸ ἡδὺ τοῖς νῦν ἐπαινου ένοις. Οὗτός σοι κανὼν καὶ στάθ η ἱστορίας δικαίας. Καὶ εἰ ὲν σταθ ήσονταί τινες αὐτῇ, εὖ ἂν ἔχοι καὶ εἰς δέον ἡ ῖν γέγραπται, εἰ δὲ ή, κεκύλισται ὁ πίθος ἐν Κρανείῳ.